

Vysoká škola ekonomická v Praze

Fakulta managementu

Katedra managementu informací



Půjčky a dluhy

Autor bakalářské práce: Jana Koubková

Vedoucí bakalářské práce: Ing. Pavel Pokorný

Rok obhajoby: 2010

Čestné prohlášení:

Prohlašuji, že bakalářskou práci na téma „Půjčky a dluhy“ jsem vypracovala samostatně a veškerou použitou literaturu a další prameny jsem řádně označila a uvedla v přiloženém seznamu.

V Jindřichově Hradci dne 22. 4. 2010

.....



ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

Zpracovatelka **Jana Koubková**
Studijní program Ekonomika a management
Obor Management

Název tématu: **Půjčky a dluhy**

Zásady pro vypracování:

1. Práce ukáže a vyhodnotí problematiku půjček a dluhů. V práci student rozebere výpočty kolem půjček a vyhodnotí vzorek konkrétních údajů z veřejného registru.
2. Student si připraví a doplní úvodní údaje do prázdného formuláře práce, začne studovat uvedenou literaturu a další zdroje k tématu. Průběžně sbírá data a vytváří databázi na výpočty.
3. Průběžně odevzdává práci v elektronické formě, počítá se minimálně 5× a v průběhu minimálně 2 měsíce, v době seminářů konzultuje s vyučujícím její stav.

Rozsah práce: 40

Seznam odborné literatury:

1. HAMERNÍKOVÁ, B. *Veřejné finance*. Praha: Vysoká škola ekonomická, 1994. ISBN 80-7079-113-6.

Anotace

Tato bakalářská práce se zabývá problematikou půjček a dluhů. V první části práce jsou popsány půjčky a úvěry. Dále jsou zde uvedeny jednoduché výpočty týkající se úvěrů. V práci je též zmíněn dopad ekonomické krize na půjčky. Druhá část práce se zabývá problematikou dluhů. Hlavní důraz je kladen na osobní bankrot, který je zde rozebrán dopodrobna. Součástí práce je též kapitola věnující se registrům dlužníků. Práce se zaměřuje spíše na fyzické osoby, právnické osoby a stát jsou zde zmíněni jen okrajově.

Annotation

This bachelor thesis deals with loans and debts. The first section describes loans and credits. There are presented simple calculations relating to the loans. The thesis also mentions the impact of financial crisis on loans. The second part deals with the debts. The main emphasis is on personal bankruptcy, which is analyzed in detail. Part of this work is also a chapter devoted to the registers of debtors. Thesis focuses more on personal entities; legal entities and the state are mentioned only in passing.

Poděkování

Za cenné rady, náměty a inspiraci
bych chtěla poděkovat

rodičům, příteli, panu Ing. Pavlu Pokornému,
panu profesorovi Radimu Jirouškovi, atd.

OBSAH

Úvod.....	10
1 Teoretický úvod	12
1.1 Základní pojmy	12
1.2 Úvěr nebo Půjčka.....	14
1.3 Výpočty spojené s úvěry	16
2 Druhy úvěrů a půjček	19
2.1 Základní dělení úvěrů	19
2.1.1 Dělení půjček podle doby jejich splatnosti	19
2.1.2 Dělení půjček podle měny	20
2.1.3 Dělení půjček podle poskytnutých záruk	20
2.1.4 Dělení půjček podle způsobu jakým jsou čerpány	20
2.1.5 Dělení půjček podle subjektu, jemuž je půjčka poskytnuta	20
3 Půjčky během ekonomické krize	21
3.1 Propad objemu poskytnutých úvěrů	21
3.2 Ani v krizi se lidé nebojí dalších půjček	22
3.3 Jak snadné je získat peníze?	23
4 Dluhy	24
4.1 Státní dluh	25
4.1.1 Teoretický pohled na státní dluh	25
4.1.2 Pohled na současný stav státního dluhu	26
5 Osobní bankrot	27
5.1 Jak probíhá osobní bankrot	27
5.2 Zneužití instituce osobního bankrotu	29
5.3 Situace v zahraničí.....	30

5.4	Česká Republika a osobní bankroty	30
5.5	Příklad.....	31
6	Nekalé praktiky	33
6.1	Příklad.....	33
6.2	Úvěrové podvody.....	34
6.3	Násilím k penězům	34
7	Registry dlužníků	36
7.1	Solus	37
7.2	CBCB(BRKI).....	37
7.3	BPX	37
7.4	CRÚ	38
7.5	LLCB(NRKI)	38
7.6	ISIR.....	38
7.6.1	Funkce ISIRu	38
7.6.2	Vyhodnocení dat z ISIR.....	39
7.6.2.1	Kvalitativní veličiny	40
7.6.2.2	Kvantitativní veličiny	41
7.7	CERD	43
7.7.1	Jak funguje CERD.....	43
7.7.2	Základní služby registru.....	44
7.7.3	Vyhledávání v registru	44
7.7.4	Potvrzení o bezdlužnosti	45
7.7.5	Moje závazky a bonita	45
7.7.6	Zpravodajství	45
7.7.7	Upomínková korespondence	45
7.7.8	Aplikace „Černá kniha“	46

7.7.9 CERD Inkaso	47
8 Dotazníkové šetření	48
Závěr	53
Literatura.....	55
Přílohy.....	56
Příloha A.....	56

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 - Jak funguje CERD	44
------------------------------------	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 - Hypotetické výpočty týkající se úvěrů	18
Tabulka 2 - Tabulka hodnot z ISIR	41
Tabulka 3 - Výpis z černé knihy	46

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1 - graf jednotlivých částek	18
Graf 2 - Podíl splátek 3<měsíců po splatnosti (prosinec 2009) v bankovním sektoru	21
Graf 3 - Graf vývoje zadlužení domácností a firem v roce 2009.....	22
Graf 4 - Vývoj schodku státního rozpočtu (v mld. Kč)	26
Graf 5 - Nárůst/Pokles procentuálního zastoupení osobních bankrotů.....	30
Graf 6 - Návrh řešení oddlužení	40
Graf 7 - účasti/neúčasti v dřívějších insolvenčních řízeních	40
Graf 8 - Graf rozhodnutí o úpadku, či hrozícímu úpadku	41
Graf 9 - Podíl jednotlivých složek dluhů na celkovém průměrném dluhu	43
Graf 10 - Věkové složení	48
Graf 11 - Místo, kde respondenti získali půjčku	49
Graf 12 - Důvod půjčky	49
Graf 13 - Hypotetický výběr důvodů k půjčce	50
Graf 14 - Názor na společnosti poskytující půjčky	50
Graf 15 - Povědomí o společnostech	51
Graf 16 - Názor na půjčky v době ekonomické krize	51
Graf 17 - Názor na počet osobních bankrotů.....	52
Graf 18 - Druhy registrů a povědomí o nich	52

ÚVOD

Jako téma své bakalářské práce jsem si vybrala „Půjčky a dluhy“. Myslím si, že tato problematika je v současné době velmi diskutovaným tématem. V současné době, pokud nejsme dědici velmi bohatých prarodičů, či pokud nepracujeme ve firmě, která nám jako odměnu dává opravdu vysoký plat, bez půjček a úvěrů se neobejdeme. Pokud chceme mít kde bydlet, pokud si chceme toto bydlení vybavit, či pořídit si vozidlo, nebo založit firmu, máme dvě možnosti. Buď čekat, až se nám povede našetřit dostatek finančních prostředků, nebo jít a tyto prostředky si půjčit.

Avšak i tento krok má svůj zápor, který je hlavně dnes v době ekonomické krize o to více vidět. Tímto záporem jsou dluhy, vzniklé z neschopnosti splácet půjčku, či úvěr.

Moje bakalářská práce by se dala významově rozdělit na dvě části. První z nich je zaměřená na problematiku půjček a úvěrů. Postupně jsou popsány základní pojmy, rozdíly mezi půjčkou a úvěrem a dále základní výpočty týkající se úvěrů, hlavně jejich porovnání v rámci různých úrokových sazeb. Jako další jsem zařadila rozdělení úvěrů a jejich stručný popis. Poslední kapitola z první části je věnována problematice půjček a úvěrů v období ekonomické krize. Toto téma je v současné době velmi diskutované a dalo by se říci, že velká část dluhů, o kterých je druhá část práce, vznikla právě kvůli ekonomické krizi.

Druhá část práce bude popisovat zejména dluhy. Okrajově se zaměří na státní dluh a hlavními tématy budou osobní bankrot a rejstříky dlužníků.

Osobní bankrot je poměrně novým tématem od roku 2008, které je pro mnoho lidí prozatím pouze prázdným pojmem, bez jakýchkoliv hlubších znalostí. Práce nás provede celým řízením i možnými úskalími. Ukáže a vyhodnotí vzorek lidí, kteří již tímto procesem prošli, a kteří na základě soudního rozsudku budou oddluženi.

S půjčkami a hlavně s dluhy jsou spojeny všeobecně známé podvodné praktiky. Ve své práci jsem tomuto chování věnovala kapitolu, která se zabývá praktikami, které jsou aktuální teď, v období ekonomické krize.

Poslední rozsáhlou kapitolou věnovanou dluhům je kapitola zabývající se registry evidujícími dlužníky. Tyto registry jsou vedené online a některé jsou určeny pro širokou veřejnost a některé jsou určeny pro poskytovatele půjček (např. banky).

Cílem práce je ukázat problematiku půjček a dluhů, seznámit čtenáře se základními pojmy týkající se této problematiky a dále ukázat jednoduché základní výpočty. Dále se práce zaměří na výpočty získané sběrem informací z veřejných registrů a jejich vyhodnocením. V závěru práce je zařazen jednoduchý dotazník, který ukazuje smýšlení, převážně studentů, ohledně této tematiky.

1 TEORETICKÝ ÚVOD

1.1 Základní pojmy

Tuto podkapitolu bych ráda věnovala vysvětlení základních pojmů, které používám ve své práci a které je důležité znát k přesnému pochopení některých textů. Pokud jste seznámeni se základními pojmy z tohoto oboru, není nutné se tímto slovníčkem zabývat a lze pokračovat až od kapitoly 1.2.

Akontace – jde o první splátku, tedy poměrnou část celkové sumy, kterou musí zákazník zaplatit na začátku, ještě před tím, než začne se samotnými splátkami.

Amortizace – umořování dluhu.

Anuita – jedná se o částku, ve které je obsažena jak samotná částka splátky, tak úrok. Částka během celé doby splácení ve stejné výši. Pohybuje se však rozložení části úroky a samotné splátky. Tzn. na začátku je splátka malá a úrok vysoký, tento poměr se během splácení mění.

Bonita – schopnost splácet závazky.

Čistá úroková sazba – jde o nejčastěji uváděnou sazbu úroku, která je již očištěna od daně z příjmu.

Doba splatnosti – čas, ve kterém dojde ke splacení dlužné částky, tato doba je zpravidla uvedena v podmínkách smlouvy.

Dlužník – osoba, která si zapůjčila určitou věc, či finanční obnos a má za povinnost je i s navýšením o úrok vrátit

Hypotéka – je zvláštní druh úvěru, pro nějž platí podmínka zástavy nemovitosti. Existují dva druhy hypoték. První je pořizována za účelem získání (stavby) nemovitosti, druhá je na pořízení cehokoliv. Společné mají ručení nemovitostí.

Kontokorentní úvěr – jde o službu, která je poskytována bankou k běžnému účtu. Jde o možnost přečerpat limit účtu tzv. do mínusu. Bankovní klient platí předem dohodnutý úrok za každý den čerpání finančního obnosu z kontokorentu.

Leasing – jedná se o druh získání majetku. Leasingová společnost daný majetek pouze „zapůjčí“ zájemci a ten platí za toto zapůjčení leasingové splátky, ve kterých je zahrnut

dohodnutý úrok, pokud splatí celkovou hodnotu daného majetku, přechází tento majetek do zájemcova vlastnictví.

Nulové navýšení – znamená, že dlužník splatí stejně vysokou částku, jakou si půjčil, tzn. Bez úroků a jiných poplatků.

Obligace – je druh cenného papíru. Jde o dluhopis, vydaný za účelem získání finančních prostředků.

Operativní leasing – jde o druh leasingu, který není podmíněn koupí daného předmětu. Tento předmět lze smluvně používat a na konci doby pronájmu jej buď vrátit, nebo po dohodě odkoupit.

Osobní bankrot – jde o způsob, jak se vypořádat s neúnosnou výší dluhů, která nebyla způsobena podnikatelskou činností. Je však nutno brát v potaz mnoho podmínek, které je nutno splnit.

Pohledávka – jde o nárok na plnění nějakého závazku (dluhu).

Pohyblivá úroková sazba – jde o výši úrokové sazby, která se může během splácení měnit podle událostí na finančních trzích.

Předčasné splacení – doplacení dlužné částky ještě před koncem splácení, často spojené s nemalými poplatky za předčasné ukončení smlouvy.

Půjčka – termín, který upravuje občanský zákoník. Jde o zapůjčení věci, či peněz za účelem jejich navrácení navýšené o úroky, či v případě věci o např. kvalitnější věc.

RPSN – roční procentní sazba nákladů – jde o kompletní náklady spojené s úvěrem (úroky, náklady na pořízení, poplatky, provize), které se vyjádří jako procento z celkového úvěru.

Ručitel – osoba, která ručí za dlužníka v případě, že on sám přijde o schopnost splácet

Splátkový kalendář – v něm je uvedena výše splátek, počet splátek, měn, ve které je nutno závazek splatit a rovněž termín do kdy je nutné je splatit.

Úrok – jedná se o zisk, který dostává věřitel navíc k pohledávce, je vyjádřen jako procento z půjčené částky, které se k ní započítá navíc.

Úvěr – jde o finanční obnos, který poskytne věřitel dlužníkovi, je upraven podmínkami obchodního zákoníku.

Věřitel – osoba, která se zavázala zapůjčit určitou věc, či finanční obnos za podmínky, že daná věc (peníze) bude navrácena a k ní přidána částka plynoucí z úroků.

Zástava – majetek, nejčastěji nemovitost, která slouží jako záruka, při nesplacení úvěru

Závazek – jde o slib (písemný slib), že v budoucnu něco vykonám, splatím

1.2 Úvěr nebo Půjčka

Pro většinu lidí jsou tyto dva pojmy synonymy. Avšak opak je pravdou, hlavním rozdílem těchto dvou pojmů je jejich vztah k právu. Ovšem jedno mají oba tyto pojmy společné a to činnost, při které vzniká dluh. V dnešní době je nejčastější formou půjčky, či úvěru právě finanční obnos. Pokud chceme, častěji potřebujeme peníze půjčit, nejlepší formou je navštívit bankovní ústav, či specializovanou firmu zabývající se půjčkami. Musíme však počítat s tím, že zapůjčení finančního obnosu má, hlavně v bankách, jistá pravidla. Bankovní ústavy v souvislosti s výší žádaného obnosu mají právo na to, aby po svých klientech požadovali základní informace. Pokud se banka rozhodne finanční prostředky poskytnout, nejprve prověřuje zákaznickou bonitu, tedy schopnost splácet. Při posuzování, zda je klient schopen splácet provede banka takzvanou úvěrovou analýzu. Při této analýze banka zjišťuje, zda je zapůjčení této částky shodné s bankovní politikou, zda je banka vůbec schopna takovouto částku poskytnout a zda není úvěr (půjčka) v rozporu se zákonem. Dále banka zjišťuje, zda je klient schopen splácet danou částku i s navýšením o úrok a též prověřuje, jak a jakým způsobem se klient vyrovnával s předchozími závazky. Hlavními kritérii pro poskytnutí finančního obnosu jsou tedy schopnost dlužníka splatit tuto částku a výnosnost takového úvěru (půjčky). Při poskytování finančního obnosu je též velmi důležitý úrok. Úrok může mít dvě formy a to buď s pevnou úrokovou sazbou anebo s pohyblivou, která se skládá ze základní části, kterou určuje centrála banky a dále z odchylky, kterou dohodne banka s klientem při podpisu smlouvy.

Pokud klient úspěšně projde všemi kritérii je s ním sepsána smlouva. V bankovním sektoru se nejčastěji jedná o uzavření smlouvy o úvěru. Jde o nejčastější bankovní produkt, který je jedním z hlavních příjmů banky. Náležitosti takovéto smlouvy jsou pak zejména podrobné informace týkající obou smluvních stran. Jedná se o informace a názvu a sídle bankovního institutu a klienta (u fyzických osob pak o adresu), informace o výši úvěru a účelu, za kterým je pořizován, způsob jakým bude úvěr čerpán, dále pak výše úrokové sazby, forma a termíny splátek úvěru a úroků z něj plynoucích, datum splatnosti úvěru, způsob jakým bude úvěr zajištěn. Zajištění úvěru není ve všech případech nutné, avšak banka si tímto ponechává jistotu, že v případě, kdy klient není schopen splácet, nepříjde banka o své peníze. Zajištění může být buď věcné anebo osobní. V případě věcného zajištění dává dlužník bance práva na

nějakou věc, nejčastěji nemovitost. U osobního zajištění je v pozadí třetí osoba, která se za dlužníka bance zaručí. Dalšími druhy ručení jsou akcesorické nebo abstraktní. Akcesorické zajištění je spjata s dluhem, tedy zanikne-li dluh, zaniká i nutnost zajištění. U abstraktního zajištění na rozdíl od akcesorického nezaniká předmět zajištění. Pouze po splacení dluhu má dlužník právo na jeho navrácení a tudíž jej může použít opakovaně. V neposlední řadě je důležité do smlouvy zaznamenat i práva a povinnosti obou zúčastněných stran, podpisy obou stran a též datum, kdy byla smlouva uzavřena.

Smlouvu o půjčce upravuje občanský zákoník v §657 a §658. Tyto dva zákony upravují podobu smlouvy a její náležitosti. Smlouva o půjčce vzniká výhradně v případě, kdy se jedná o fyzické zapůjčení a na rozdíl od úvěru ji nelze sjednat jako zajištění v případech nouze, jelikož předmět půjčky musí být předán. Ve smlouvě o půjčce se dlužník zavazuje navrácením zapůjčené věci, či finančního obnosu po uplynutí doby, na kterou byla finanční částka, či určitá věc zapůjčena. Za toto může věřitel dle §658 požadovat úroky při peněžité formě půjčky, nebo například lepší jakosti, či větší množství, jedná-li se o nepeněžitou půjčku.

Úvěr upravuje obchodní zákoník v §497 - §507. Úvěr je zde specifikován výhradně jako finanční částka. Jsou zde specifikovány podmínky jak pro věřitele, tak pro dlužníka. Ve smlouvě o úvěru se věřitel zavazuje, že do určité doby poskytne určitou částku peněz dlužníkovi za úplatu. A zároveň dlužník se zavazuje, že do určité doby splatí danou částku peněz, ve výši na níž se s věřitelem předem dohodli a dále se zavazuje zaplatit k této částce úrok, který byl smluvně dohodnut. Smlouvu o úvěru je možné sjednat také tak, že z úvěru nebude čerpáno, a že bude sloužit pouze jako zajištění. Věřitel může finanční částku vyplatit různými způsoby. Nejčastějším, je převod financí na bankovní účet, či vyplacení dané částky hotově, avšak vyplacení v hotovosti se používá jen u drobnějších úvěrů. Další z možností je převedení finanční částky na účet dalšího dlužníka věřitele. §498 upravuje měnu, v níž jsou finanční prostředky zapůjčeny, ale i vráceny. §502 a §503 upravuje ujednání o úrocích a jejich splacení. §506 a §507 se týkají odstoupení od smlouvy o úvěru. Zejména v případě nedodržení podmínek a nesplacení úvěru.

1.3 Výpočty spojené s úvěry

Pro všechny výpočty je společné jedno. Částka, kterou si potřebujeme půjčit a úrok, který za to musíme platit. Každá společnost má jiné podmínky pro získání úvěru a dále rozdílné úrokové míry, které se ještě dále mohou měnit. Úrokové míry použité pro výpočty v této kapitole vycházejí zejména z výpočtu průměrné hodnoty úrokové míry uvedené u minimálně 10 společností. Stejně tak jde o výši půjčované částky, či o minimální, nebo maximální vklad.

Hypotéka

Je typ úvěru, u něhož je nutné zaručit splácení nějakou zárukou nejčastěji nemovitostí. Pokud tedy chceme získat hypoteční úvěr, je nutné mít odhad ceny nemovitosti. Minimální výše hypotečního úvěru se pohybuje v řádech sto tisíc korun a výše, maximální pak do výše ceny nemovitosti, na níž tímto úvěrem vznikne zástavní právo. Existují různé druhy hypoték. První a nejčastější z nich je na nemovitost, druhou pak takzvaná americká, pro kterou platí, že finance z ní plynoucí lze použít na cokoliv. Úrokové sazby se pohybují od 4,65% do 12,36%. Záleží však na době fixace úroku. Fixace úrokové sazby znamená, po jakou dobu bude platit předem dohodnutá úroková míra a od kdy je třeba s bankou dohodnout jinou výši úroku. Výše úrokové míry je nejvýhodnější okolo 5ti až 10tileté doby fixace.

Př. Chceme si půjčit 500 000 Kč na 5 let s fixací úrokové míry na celou dobu splácení, průměrná výše úroků je 5,23%. Díky těmto údajům nám vyjde měsíční splátka na 9 488,39 Kč. To znamená, že výsledná částka, kterou zaplatíme, je ve skutečnosti 569 303,64 Kč.

Leasing

Leasing se nejčastěji používá na pořízení vozidla, ale jde použít téměř na cokoliv. U leasingu je důležitá pořizovací cena, míra akontace vyjádřená v procentech. Pohybuje se nejčastěji okolo 30%. Ale může být nižší i vyšší, záleží na společnosti a klientovi. Od výše akontace se pak odvíjí i výše pravidelných měsíčních splátek. Úroková sazba se pohybuje v rozmezí 4 - 10%, opět záleží na daných společnostech.

Př. Pořizujeme vozidlo v hodnotě 500 000 Kč, míra akontace je 30% a chceme jej splatit za dobu 5 let. Firma udává roční úrokovou míru 7%. Výše splátky je tedy 6 930 Kč. První splátka je 150 000 Kč. Při této výši splátek zaplatíme ve výsledku 565 800 Kč.

Spotřebitelský úvěr

Tento druh úvěru je možné rozdělit do dvou kategorií. A to na úvěr bez účelu a účelový úvěr. Pro bezúčelný úvěr platí, že si jej můžeme vzít, na cokoli chceme, čili banka se neptá. Účelový úvěr je limitován tím, že musíme bance sdělit, za jakým účelem si chceme tyto finance půjčit. Hlavní rozdíl je však v úrokové míře. U úvěrů u nichž není nutné sdělovat účel pořízení je úroková sazba vyšší. U obou úvěrů nám banka vypočte RPSN, tedy roční procentní sazbu nákladů. Tato sazba se u některých společností může vyšplhat až na dvojnásobné hodnoty, proti v reklamách uváděným.

Př. Chceme si půjčit částku 100 000 Kč. Průměrná úroková sazba pro úvěr bez udání důvodu je 9,97%. Chceme splácet 5 let. Vyjde nám tedy měsíční splátka 2 123 Kč. Celkem však zaplatíme 127 380 Kč. RPSN je u tohoto úvěru 10,44%.

Př. V bance si vyjednáváme úvěr na renovaci bytového jádra ve výši 100 000 Kč. Jelikož se jedná o úvěr, u kterého je požadována informace o účelu jeho použití je průměrná výše úrokové míry 8,36%. Tento úvěr chceme splácet rovněž 5 let. Měsíční splátka je ve výši 2 044,91 Kč. Částka po zaplacení poslední splátky bude tvořit částku 122 694,74 Kč. Procentuální výše RPSN je 8,69%.

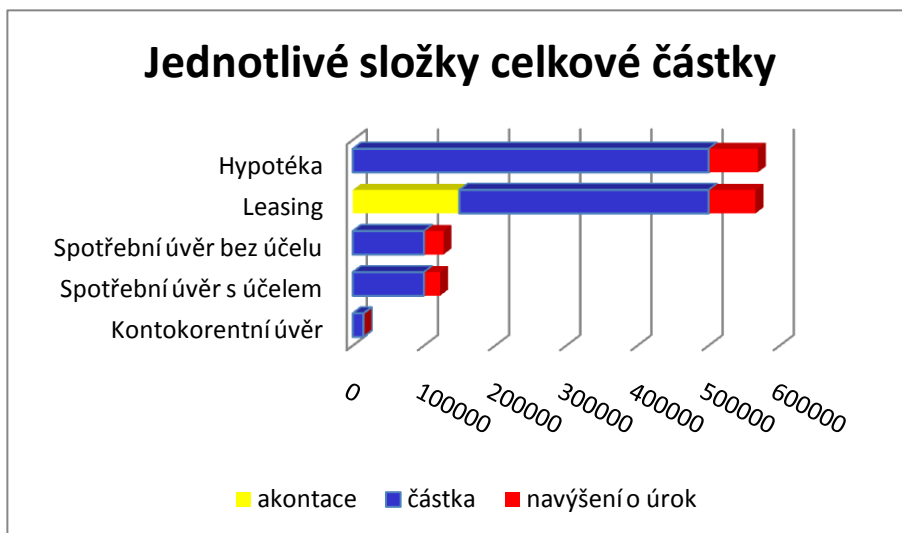
Kontokorentní úvěr

Jde o úvěr, který je připojen k běžnému bankovnímu účtu. Jeho výše je dvojnásobek, spíše trojnásobek pravidelného měsíčního vkladu na účet. Jeho maximální výše je zhruba sto tisíc korun. Jde o krátkodobý úvěr. Úroky jsou připisovány pouze v době, kdy je z tohoto úvěru čerpáno.

Př. Právě je doba před výplatou a my potřebujeme na nutné výdaje půjčit 15 000 Kč. Jedná se o částku odpovídající téměř našemu platu, kterou však momentálně nemáme. Danou částku splatíme do příštího měsíce. Úroková míra je nastavena na 16,23%. Platba našeho úvěru tedy bude 15 202,88 Kč.

Shrnutí

Než se rozhodneme pro, úvěr je velmi dobré zvážit, na co ho potřebujeme, jaká výše je dostatečná a zda neexistuje nějaká levnější varianta. Je také dobré zvážit úvěrové nabídky několika společností a vybrat tu pravou, u které nám budou podmínky vyhovovat. Je obecně lepší využívat k půjčkám banky, jelikož zde máme jistotu. Dalším doporučením u větší úvěrů, zejména u hypoték je, připlatit si nějaké pojištění proti neschopnosti splácet.



Graf 1 - graf jednotlivých částek

V rámci srovnání výhodnosti, či nevýhodnosti jednotlivých typů úvěrů uvádím tabulku, kde je hodnota půjčené částky, doba splácení a výše částky, jakou chceme mít v budoucnu stejná. Tyto hodnoty jsou však velmi hypotetické, jelikož například kontokorentní úvěr rozhodně nebudeme splácet 5 let.

Tabulka 1 - Hypotetické výpočty týkající se úvěrů

	Hypotéka	Leasing	Spotřebitelský úvěr bez důvodu	Spotřebitelský úvěr s důvodem	Kontokorentní úvěr
Výše půjčeného obnosu v současnosti	500 000 Kč	350 000Kč (+ akontace)	500 000 Kč	500 000 Kč	500 000 Kč
Měsíční splátka	-9 488,39 Kč	-6 930,42 Kč	-10 616,14 Kč	-10 224,56 Kč	-12 220,22 Kč
Počet splátek	60	60	60	60	60
Úroková míra	5,23%	7,00%	9,97%	8,36%	16,23%
Částka, jakou chceme mít v budoucnu	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč	0 Kč
		Akontace = 30%			
		150 000 Kč			
Kolik splatíme ve skutečnosti	-569 303,64 Kč	-565 825,17 Kč	-636 968,59 Kč	-613 473,68 Kč	-733 212,98 Kč

2 DRUHY ÚVĚRŮ A PŮJČEK

2.1 Základní dělení úvěrů

Úvěry (půjčky) můžeme dělit na jednotlivé druhy podle jejich doby splatnosti, měny, ve které jsou vypláceny, podle toho jakým způsobem jsou z nich čerpány finanční prostředky a v neposlední řadě též podle subjektu, jež o finanční částku žádá. Jedním z nejdůležitějších prvků je však u půjček čas, tudíž je též nejdůležitějším kritériem dělení.

Základní dělení úvěrů můžeme vymezit takto: dělení dle doby splatnosti, dle měny, ve které je půjčka poskytována, dle poskytnutých záruk, dále dle způsobu čerpání půjčky a dalším bodem je dělení podle subjektu, jemuž je úvěr poskytován.

2.1.1 Dělení půjček podle doby jejich splatnosti

Krátkodobé půjčky (charakterizované dobou splatnosti do jednoho roku, jejich další charakteristikou může být i název spotřební úvěry)

- Kontokorentní úvěr – jedná se o službu (úvěr), kterou banka poskytuje na běžném účtu klienta, tento úvěr je v pohyblivé výši
- Lombardní úvěr – úvěr je charakterizován zástavou určité věci, je poskytován na určitou částku peněz a na přesnou dobu splatnosti, nejčastěji se jedná o zástavu na pohledávky, nebo například na zboží
- Směnečný úvěr – tento úvěr je podmíněn vznikem tzv. směnky (jde o cenný papír, na kterém je přesně zaznamenán, dluh, který dává majiteli směnky nesporné právo tento dluh požadovat v předem stanovenou a neměnnou dobu)
- Ručitelský úvěr – tento úvěr se týká především „prvotřídních“ klientů banky, jde o závazek, který banka přejímá za svého klienta vůči další osobě
- Eskontní – jedná se o úvěr, který je možné charakterizovat tím, že banka odkoupí směnku před koncem její splatnosti
- Účelový – jedná se o úvěr, u kterého banka vyžaduje znát účel, za kterým je tento úvěr poskytován
- Akceptační – jde o úvěr, při kterém klient vystaví směnku na banku, která ji akceptuje

Střednědobé půjčky (doba splatnosti se pohybuje v rozmezí jednoho roku až čtyř let)

- Emisní úvěr – úvěr, který banka poskytuje na základě odkupu emise cenných papírů

Dlouhodobé půjčky (doba splatnosti přesahuje dobu čtyř let)

- Hypoteční úvěr – jde o dlouhodobý úvěr, který má zástavní právo k nemovitosti

2.1.2 *Dělení půjček podle měny*

Půjčky korunové (půjčka je vyplácena v domácí koruně (Kč))

Půjčky devizové (půjčka je realizována v jiné než domácí měně)

2.1.3 *Dělení půjček podle poskytnutých záruk*

Zajištěné půjčky (u těchto banka požaduje nějakou zástavu)

Nezajištěné půjčky (banka jako taková nevyžaduje zástavu, avšak tyto půjčky se poskytují zejména dobrým klientům banky)

2.1.4 *Dělení půjček podle způsobu jakým jsou čerpány*

Jednorázové půjčky (žadatel využije buď celou částku najednou, nebo v předem dohodnutých více splátkách)

Forma půjček je definována jako úvěrová linka (zde jde o opakované čerpání půjčky za účelem vlastního financování do výše určitého limitu)

2.1.5 *Dělení půjček podle subjektu, jemuž je půjčka poskytnuta*

Úvěr pro podnikatelské účely (jde o úvěr, který financuje zejména provozní, či investiční záměry firem)

Úvěr občanům (běžný úvěr fyzickým osobám, může mít buď určitou podobu např. úvěr na zařízení a vybavení bytu, či pouze podobu finanční částky)

Mezibankovní úvěry

Úvěry městům a obcím

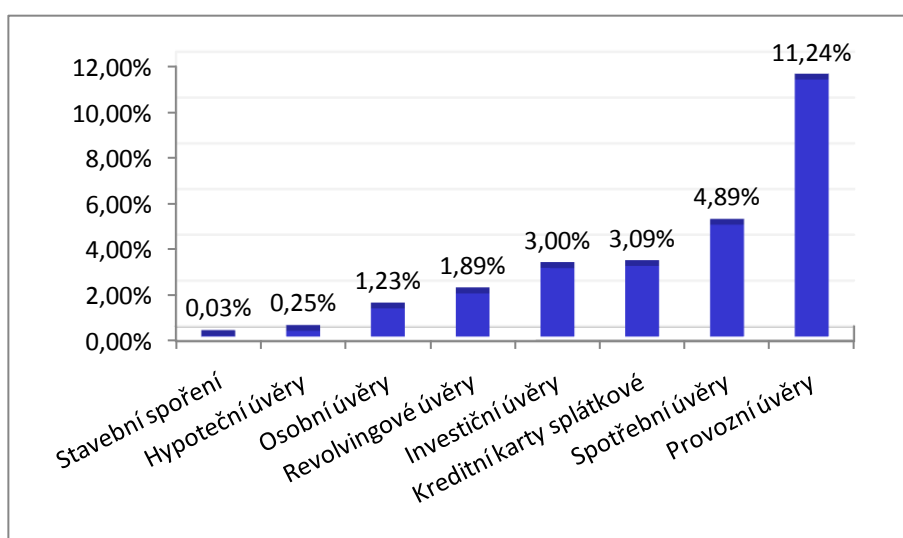
3 PŮJČKY BĚHEM EKONOMICKÉ KRIZE

3.1 Propad objemu poskytnutých úvěrů

Podle statistických měření v bankovním a nebankovním úvěrovém registru (BRKI a NRKI viz níže) bylo v loňském roce zapůjčeno 226 miliard korun na úvěrech z bank. Z nebankovních subjektů bylo vydáno 33,7 miliardy. Ve srovnání s loňským rokem je tedy objem poskytnutých úvěrů nižší o 20%. Tento pokles měl zároveň vliv na nesplacení již existujících úvěrů. V bankovním sektoru je nárůst o 0,12%. V nebankovním dokonce o 0,78%.

Nejhůře se umístily provozní úvěry, naopak úvěry ze stavebního spoření byly spláceny nejspolehlivěji. U nebankovního sektoru měly na nesplacení největší podíl operativní leasing a spotřební úvěry.

Takovýto pokles byl očekáván vzhledem k vzniku ekonomické krize. Propad je způsoben zejména obavami z nemožnosti splácet.



Graf 2 - Podíl splátek 3<měsíců po splatnosti (prosinec 2009) v bankovním sektoru¹

Největší problémy se splácením půjček mají lidé ve věkové skupině do 24 let. Naopak nejlepší hodnocení dosáhli lidé ve věku 30-34 let.¹

¹ <http://www.hypoindex.cz/clanky/potize-lidi-se-splacenim-uveru-pretrvavaji.-jak-se-vyhnout-problemum>

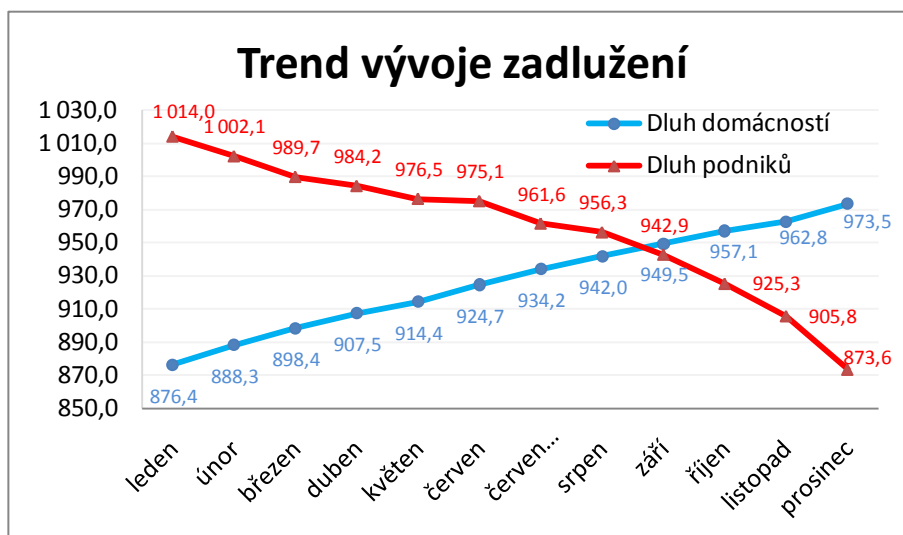
3.2 Ani v krizi se lidé nebojí dalších půjček

Tak jako každoročně, po vánočních svátcích (2009) přišlo omezení utrácení v mnoha českých rodinách. Tento trend je způsoben hlavně velkými výdaji před štědrým dnem. Letos však přišel návrat českých rodin poměrně brzy a již v lednu byl, zaznamenám nárůst zadluženosti domácností. Dluhy domácností vzrostly o 2,348 mld. korun. Během loňského roku dosáhlo meziroční zvýšení rekordních 101,491 miliardy korun.

Vzhledem k úbytku pracovních míst a vzrůstu nezaměstnanosti kvůli ekonomické krizi se očekával úbytek. Avšak opak je pravdou. Čeští občané mají i v této době tendenci k životu v dluzech. Vliv na tento trend může mít i ceny v obchodech. Co je, však překvapením jsou ceny hypoték a poptávka po nich. Jsou totiž nezměněny a to i v případě jako je tento, kdy se ceny nemovitostí snížily.

U firem je ovšem tento trend naprosto opačný. Banky jsou mnohem opatrnější v tom, komu půjčit a kolik a tudíž zadluženost firem pomalým tempem klesá. Výše úvěrů je bankami zdůvodněna tak, že firmě, které ubývají zakázky a má tedy nižší příjmy nelze vydat vyšší částky peněz.

Trend do budoucna je tedy jasný, do té doby než přejde ekonomická krize, budou domácnosti stále prohlubovat své zadlužení a firemní dluhy budou klesat.



Graf 3 - Graf vývoje zadlužení domácností a firem v roce 2009

3.3 Jak snadné je získat peníze?

Pokud víme kam pro ně zajít, je to poměrně jednoduché. Má to však i své nevýhody. Společnosti slibují velké množství peněz na ruku, ale též poměrně vysoký úrok. K získání úvěru stačí pouhých několik podpisů a je hotovo, některé společnosti ani nevyžadují potvrzení o příjmu, či povolání. Mnohdy jediné kritérium je, že jste doposud neměli problémy se splácením. Tyto informace si dané firmy zjišťují pomocí rejstříků dlužníků.

Poslední zprávy z rejstříků potvrzují, že se počet osob, které mají problémy se splácením, podstatně zvýšil. Tento trend má za následek problémy s půjčováním peněz. Jde o to, že se lidé bojí, že ztratí práci, či že kvůli vysokým úrokům nebudou schopni splácet.

Podle představitelů Francie a Německa by bylo dobré rozpohybovat kolotoč půjček díky vládnímu zásahu, jež bude mít za následek snížení úrokové míry. Mohlo by se však stát, že dopadneme jako ve spojených státech amerických, kde nízká úroková míra a tím pádem velmi vysoké půjčky zaručené nemovitostmi přivedli ekonomiku do krize.

Krize vznikla na základě zisku tzv. levných peněz, které posunuly ceny nemovitostí a akcií do závratných výšek. Tato situace může nastat i u nás v republice, vzhledem k jednoduchosti získávání peněz.²

² CVRČEK, Miroslav. S chutí do dluhů. Reflex. 2009, 11, s. 6 - 9. Dostupný také z WWW: <<http://www.reflex.cz/>>. ISSN 0862-6634.

4 DLUHY

Dluhy můžeme rozdělit na osobní, dluhy firem a dále státní dluh. Jedno mají tyto subjekty společné. Půjčili si finanční obnos s tím, že jej vrátí. Dlužníkem je člověk, který má problémy se splácením, ale splácí a taktéž i člověk, který není schopen splácet půjčenou částku. Nejpalčivějším problémem je situace v mnoha českých domácnostech, kdy si půjčí na bydlení, vozidla a jiné, velký obnos peněz a nemyslí již na poměrně nutnou rezervu, kterou by mohly v případě ztráty zaměstnání, či dlouhodobého těžkého onemocnění potřebovat.

V případě takového zadlužení hrozí, že i když splácíte bezproblémově, přijde nečekaná událost a vy můžete přijít o veškerý majetek a střechu nad hlavou. V takovém případě nad postiženými osobami visí exekuce jak Damoklův meč. Avšak ne jen nad samotnou osobou, která se stala dlužníkem. Exekutor může zabavit i vlastnictví osob, se kterými tímto zasažená osoba žije.

Dluhy, které vznikají na základě finančních operací a to jak u bankovních, tak i u nebankovních subjektů jsou každým rokem vyšší a vyšší. V loňském roce dosáhly částky 1 077,6 miliard korun (dluh u bank dosáhl výše 973,5 mld. a u nebankovních subjektů 104,1 mld.), což je v přepočtu 102 562 korun na osobu.)

Díky nárůstu zadluženosti, roste i počet exekucí vyhlášených na fyzické osoby. V loňském roce jich bylo vyhlášeno přes jeden milion. I přesto, že na některé osoby bylo vyhlášeno více exekucí, je poměr vůči obyvatelstvu takový, že každý dvacátý Čech si prošel exekučním řízením a zakusil jeho strasti.

Jakýmsi řešením by bylo, kdyby si každá rodina uvědoměle vytvářela jakousi záchrannou síť. Ta by byla tvořena částkou odpovídající zhruba troj- až šestinásobku stávajícího příjmu. Tento krok by mohl pomoci v případě ztráty zaměstnání, nebo onemocnění, jako překlenovací částka do té doby, než se nastalá situace vyřeší.

Když už se dostaneme do situace, kdy se staneme dlužníkem, je vhodné přemýšlet do budoucna a snažit se dluh splatit co nejdříve. Může se též stát, že počet dluhů vzroste a schopnost splácet klesne na minimum. V tomto případě je vhodné začít se zabývat problematikou osobního oddlužení.

V současné době běží na obrazovkách české televize pořad, který se zabývá přímo dluhy a jejich dopady na rodiny. Tento pořad je nazván příznačně „Krotitelé dluhů“.

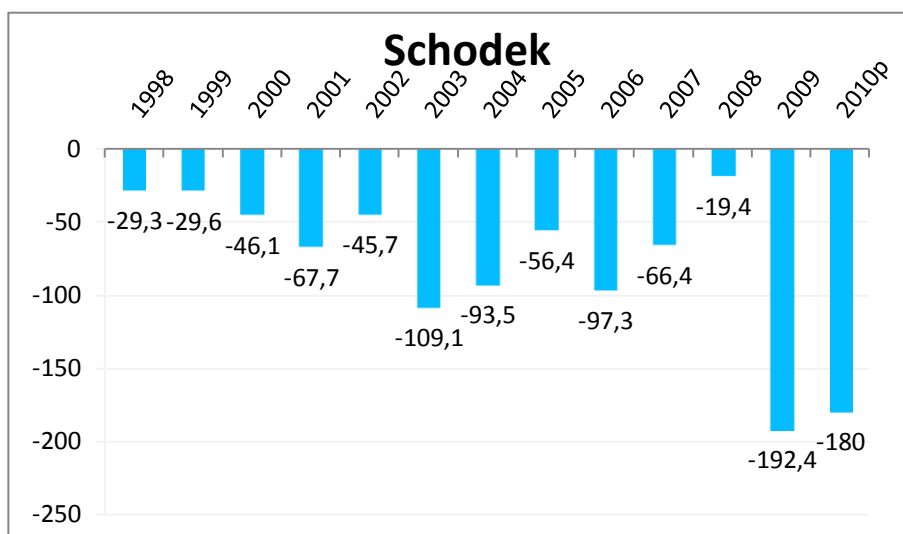
4.1 Státní dluh

4.1.1 Teoretický pohled na státní dluh

Zpravidla označován jako schodek státního rozpočtu vzniká, když příjmy ve státním rozpočtu jsou nižší, než plánované výdaje. Do pojmu státní dluh můžeme zahrnout deficit státního rozpočtu, který přímo odpovídá jednání vlády a tudíž je za něj vláda přímo zodpovědná. Dále pak veřejný dluh. Jeho vznik i odpovědnost za jeho vznik není jednoduché definovat. Jedná se o dluh, který je neustále přenášen z minulosti a vzniká hospodařením subjektů zejména veřejné správy. Deficit státního rozpočtu je buď aktivní, nebo pasivní. Aktivní deficit, je charakterizován určitými vládními rozhodnutími. Naproti tomu pasivní, neboli cyklický deficit vzniká například různým tempem hospodářského růstu, který ovlivňuje příjem na daních.

Financování státního dluhu probíhá jak na domácí scéně z domácích finančních trhů, tak ze zahraničí. Další avšak víceméně teoretickou možností je, že si stát pomocí centrální banky vytiskne chybějící část peněz. Tato možnost je však již pouze na několika málo místech světa. Tento krok však vede ke vzniku hyperinflace. Financování z domácích finančních trhů probíhá tak, že stát emituje vládní dluhopisy. Tyto dluhopisy drží v rukou převážně finanční instituce. Například banky, pojišťovny, podílové fondy a penzijní fondy. Financování ze zahraničních finančních trhů je víceméně stejné. Hlavním rozdílem je zde využití cizí měny. Dluhopis musí být emitován již v cizí měně a jeho splácení probíhá stejným způsobem, toto však může být velmi nevýhodné vzhledem k pohybující se výši kurzu vůči cizí měně.

4.1.2 *Pohled na současný stav státního dluhu*



Graf 4 - Vývoj schodku státního rozpočtu (v mld. Kč)³

Jak je patrné z předešlého obrázku, vývoj schodku státního rozpočtu je až na výjimky rostoucí.

V loňském roce se státní dluh vyšplhal na rekordní 1 bilion a 168 miliard korun (Bilion = tisíc miliard). Což pro představu znamená, že každý Čech dluží 112 tisíc korun. K tomuto zvýšení došlo především z důvodů zvýšené výpůjční potřeby, která vznikla kvůli finanční krizi.

Česko, ale prozatím zvládá tyto dluhy krýt. Hlavně díky emisi dluhopisů na domácím trhu. Například za první tři čtvrtletí byla hrubá emise 177,3 miliardy Kč. Dalším zdrojem financí je emise do zahraničí, která tvořila po prvním čtvrtletí 1,5 miliardy eur (asi 39,5 miliardy korun).

Největším problémem je však splácení úroků z těchto emisí. Za loňský rok činila částka, která šla na úroky 54 miliard.

Státní dluh dohromady s dluhy z rozpočtů měst a obcí a dluhy zdravotních pojišťoven vytváří veřejný dluh. Ve srovnání s okolními zeměmi se dluh ČR pohybuje relativně nízko. Přepočítáme-li veřejný dluh na podíl na HDP, je jeho výše v současné době na úrovni 30%. Tato úroveň je ve srovnání s okolními středoevropskými státy jedna z vyšších.

³ <http://www.euroekonom.cz/grafy-data.php?type=cesko-rozpocet-rok>

5 OSOBNÍ BANKROT

Osobní bankrot, je jedním z nejradikálnějších řešení zadlužení osoby. V lednu 2008 vyšel v platnost nový Insolvenční zákon. Tento zákon říká, že nepodnikající osoby, které mají dluhy větší, než by byli schopni splatit za celý svůj život, nebo nemají dostatečný příjem finančních prostředků na uspokojení svých každodenních nezbytných životních potřeb, či majetek, který by bylo možné prodat, mají možnost využít oddlužení. Samotný osobní bankrot je ovšem až poslední možností na samotném konci dluhové pavučiny. Při pohledu zvenčí vypadá proces oddlužení poměrně jednoduše. Představíme-li si však, že 5 let žijeme pouze z minimálního platu, nebo po příbuzných a známých, jelikož přijdeme o veškerý majetek, či o střechu nad hlavou, je tato představa poměrně chmurná a pro samotné osoby tímto „postižené“ opravdu psychicky náročná.

5.1 Jak probíhá osobní bankrot

Princip oddlužení můžeme rozdělit na dva druhy.

Prvním je kompletní rozprodání majetku. Tímto krokem musí dojít k získání takové finanční sumy, která pokryje minimálně 30% celkového dluhu, a další podmínkou jsou tzv. dobré úmysly dlužníka, což v praxi znamená, že se dlužník chce opravdu zbavit svých dluhů a tím vyřešit svou svízelnou situaci.

Druhá možnost je, že dlužníkovi zůstane jeho majetek a jeho dluhy jsou spláceny až z platu, který dostane v budoucnosti. Jedná se o plnění dluhů podle pětiletého splátkového kalendáře. Toto plnění dluhu se dá použít u dluhů, které jsou nezajištěné, jelikož pokud byl úvěr či půjčka dříve zajištěn, věřitelé důsledně vyžadují plnění zástavy. Tento druh oddlužení má společné to, že věřitelé hlasují o oddlužení, kde pro výsledek je nutná prostá většina hlasů. Dalším důležitým bodem, který je shodný i s prvním případem je splacení minimálně 30% dluhu.

Podmínka třiceti procent však není absolutně nutná. Podle zákona existují samozřejmě i výjimky. Například, pokud se dlužník stane neschopným splácet především kvůli nemoci, může mu soud po uplynutí pětileté lhůty zbytek dluhu prominout a tím bude věřitelům vyplaceno nižší procento a dlužníkovi smazán dluh. Další možnost, kdy dlužník není povinen splatit 30% je, když věřitel podepíše písemný souhlas s tím, že zaplatí nižší procento.

Dlužník je povinen během celého insolvenčního procesu projevovat snahu o udržení adekvátní výše svých příjmů a pokud se stane, že je dočasně nezaměstnaný, musí projevovat aktivní snahu o znovunabytí schopnosti splácet. To znamená, že se bude snažit sehnat si co nejdříve nějaké zaměstnání a to i za cenu podřadnějších prací. S tímto je spojena i snaha nevymlouvat se na zdravotní problémy a vědomě se za ně neschovávat. Slovo lékaře, proti slovu soudce zde vyvolá jen další a další soudní spory, které mohou zapříčinit nemožnost splnění podmínek pro oddlužení.

Pokud se stane, že dlužník neplní během celého insolvenčního procesu všechny podmínky, tak jak mu soud uložil, či během oddlužování získá další peněžitý závazek, nebo soud zjistí, že dlužník delší dobu neplní splátkový kalendář, pak může zrušit již schválené oddlužení. S tímto zrušením oddlužení je též spojeno vyhlášení konkurzu na dlužníka. Soud tak může učinit kdykoli, dokud není oddlužení právoplatně ukončeno.

Jako splněné oddlužení můžeme označit takové oddlužení, kdy insolvenční soud vydá usnesení o ukončení oddlužovacího řízení. Než se tak stane, je soud povinen zkoumat, zda před koncem oddlužení nedošlo k porušení podmínek. Jako splněné oddlužení je však možno pokládat i stav, kdy věřitelé souhlasí s nižším plněním závazků.

Pokud dlužník splní všechny povinnosti soudem mu uložené a insolvenční řízení je ukončeno, může dále požádat soud o osvobození od plnění zbylých pohledávek. Toto se týká zbylých zhruba 70% sumy již splácených pohledávek a dále pohledávek, které z jakéhokoliv důvodu nebyly přihlášeny věřiteli a měly být, či pohledávek, u kterých byla chybně uvedena jejich suma.

Pokud není dlužník schopen uhradit předepsanou částku, ať již proto, že jeho majetek nedosahuje takové výše, či proto, že příjem není dostatečně vysoký, může mu soud odpustit další splátky. Ale pouze v případě, že výše financí, kterou byly uspokojeni věřitelé, je srovnatelná se sumou, jež by získali v případě vyhlášení konkurzu. Toto zproštění plateb je oprávněné v případě, kdy dlužník takovouto situaci sám nezavinil, splátkový kalendář vždy plnil přesně podle instrukcí a je nemajetný. Tím, že je dlužník osvobozen od splácení, však samotné pohledávky nezanikají. Pouze se stávají nevymahatelné u soudu. V tomto případě je mají věřitelé ve formě obligací. V případě, že by soud zjistil, že dlužník jednal během osvobození protiprávně, pohledávky opět nabývají na platnosti.

Insolvenční zákon uvádí možnost oddlužení pomocí prodeje majetku, či splácení peněz. Na rozdíl od exekucí, kde exekutoři prvotně řeší závazky prodejem nemovitosti, u osobního

bankrotu je možnost svůj nemovitý majetek zachránit. Pokud s tím věřitelé souhlasí je zde možnost řešit dluhy splátkovým kalendářem. V tomto případě je tedy lepší osobní bankrot, než exekuce, avšak ve svém důsledku nejde o nic příjemného.

U otázky manželů, kterých se týká osobní oddlužení, je problematika podmíněná společným jměním manželů. Většinou bývají úvěrové smlouvy napsány na jednoho z manželů, to znamená, že on je tím, s kým je vedeno insolvenční řízení. Pro oba manžele to však znamená jediné, oba mají svůj příjem na úrovni minima a splátky jdou od obou z nich. V případě, že oba manželé mají na sebe každý několik závazků, je nutné řešit tuto situaci ve dvou samostatných řízeních, které je však možno v rámci ekonomičnosti sloučit. V případě, že jeden z nich nabyl svůj závazek ještě před uzavřením manželství, jdou prostředky na jeho umoření z majetku, který nepatří do společného jmění manželů.

V případech je často uvedeno, že dlužník vlastní jen věci osobní potřeby a ošacení. Jak je to tedy například s norkovým kožichem? Tyto krajní případy vždy záleží na vykonavateli řízení. Vzhledem k tomu, že takovýto kožich měl pořizovací hodnotu například 30 000 Kč, v současné době má odhadní cenu 10 000 Kč. Prodejní cena tedy dosahuje pouze 1/3 současné prodejní ceny, to znamená, že pokud se podaří tento kožich prodat, dostaneme jen zlomkovou část finančních prostředků, a proto se od těchto řízení upouští.

Problematika osobních bankrotů je však natolik náročná, že bez odborné pomoci nemá dlužník šanci toto martýrium sám zvládnout.

Pro přehlednost uvádím v příloze „A“ diagram znázorňující průběh insolvenčního řízení.

5.2 Zneužití instituce osobního bankrotu

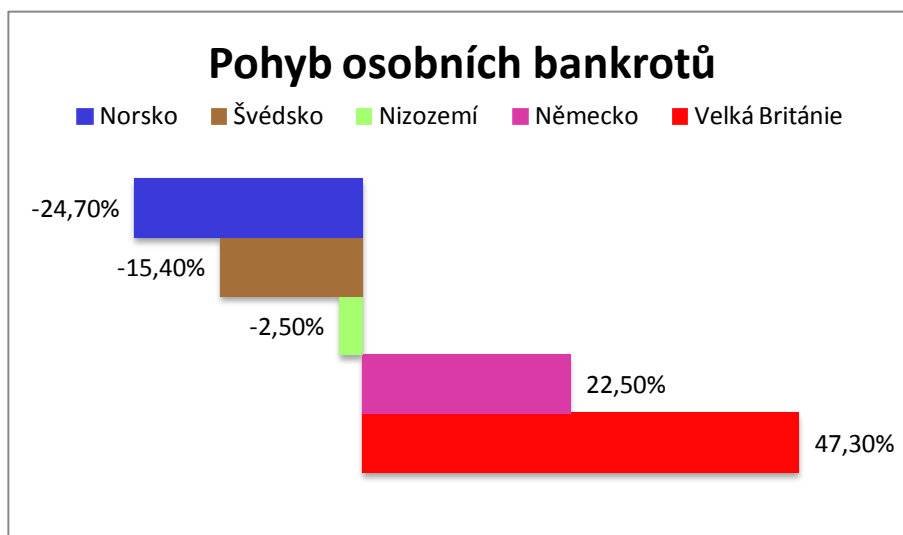
Přestože se experti domnívají, že osobní bankrot je řešením, jak vrátit věřitelům alespoň část jejich peněz, naleznou se takové případy, kdy je vyhlášení osobního bankrotu naprosto záměrné. Příkladem by mohlo být například v zahraničí velmi časté placení vysokoškolského studia. V praxi by tato situace vypadala asi tak, že studentská půjčka by byla zaplácena z několika kreditních karet, takovým způsobem, že by byl úplně vyčerpán limit. Tímto by byla splacena pouze část dluhu. Po tomto kroku by dlužník vyhlásil osobní bankrot, a pokud by mu soud vyhověl, přijde tímto škola a potažmo i stát o peníze. Posledním krokem je pak vydržet několik let s minimálními příjmy a tím si zajistit smazání dluhu. Tato situace se vyskytla ve Spojených Státech Amerických a dále ve Velké Británii, kde byla přijata zákonná opatření.

5.3 Situace v zahraničí

Situace v zahraničí se odvíjí zejména od fáze hospodářského cyklu, ve kterém se daná země nalézá. Neméně podstatným faktorem je i podoba a hlavně podmínky, které udává insolvenční zákon, důležitá je též míra ochrany, kterou poskytuje samotný stát. Pokud se podíváme na tento problém ze sociálního hlediska pak je též důležitý pohled obyvatel na zadlužování a samotné společnosti na lidi, kteří mají dlouhodobé problémy s dluhy.

Tyto vlivy jsou důležité pro procentuální zastoupení osobního bankrotu v jednotlivých zemích. Vliv na tyto procenta mají i finanční systémy, jež tyto země používají.

Procentuální nárůst osobních bankrotů byl, zaznamenám v mnoha zemích zejména ve Velké Británii, kde byl nárůst o 47,3%. V Německu zaznamenali „jen“ poloviční nárůst zhruba o 22,5% . Na opačné straně stojí Nizozemsko, Švédsko a Norsko, kdy nejlépe dopadlo Norsko s výsledkem téměř o 25% méně.



Graf 5 - Nárůst/Pokles procentuálního zastoupení osobních bankrotů

5.4 Česká Republika a osobní bankroty

Nejpalčivějším problémem vedoucím k nárůstu osobních bankrotů je samotný nárůst zadluženosti domácností. V současnosti se dluh domácností vyšplhal na závratných 800 miliard korun. Z této částky celých 81,25% jsou dluhy bankám. Zadlužení domácností roste již od roku 2002 neměnným tempem pohybujícím se okolo třiceti procent, což představuje téměř trojnásobné tempo států integrovaných v Eurozóně.

Problém vzniká zejména u domácností s velmi nízkými příjmy, které nemají možnost získat úvěr u banky, jelikož díky svým příjmům nesplňují bonitu. Tyto domácnosti inklinují k získávání úvěrů převážně v nebankovním sektoru a to na velmi vysoké úroky.

V loňském roce se počet osobních bankrotů vyšplhal na dva a půl tisíce. Což v porovnání se samotnými návrhy na osobní bankrot znamená, že šest z deseti návrhů bylo potvrzeno a zrealizováno. Podle statistického úřadu bylo průměrně vyhlášeno 208 bankrotů za měsíc.

V současné době je tempo vývoje výrazně rostoucí. Od začátku roku byl zaznamenán nárůst o více než 123%. To znamená, že za leden a únor byly soukromé osoby i firmy nuceny vyhlásit téměř 1000 osobních bankrotů.

Pokud srovnáme počet osobních bankrotů ve stejném období v loňském roce, je procento nárůstu v řádu stovek, konkrétně 229%. Celkově je začátek letošního roku provázen mohutným přílivem bankrotů a to firemních i osobních. Samotný počet návrhů na bankrot je měsíc od měsíce vyšší a nesrovnatelně vyšší i s loňským rokem.

5.5 Příklad

Představme si takovou běžnou rodinu. Manželé a dvě děti s rodinným příjmem 20 tisíc korun. Tato rodina nepodniká anebo podnikala, ale podnikatelská činnost je již zastavena a dluhy této rodiny nevznikly z podnikání.

Pokud se jeden ze členů rodiny dostane do situace, kdy dluží na více místech, tedy má alespoň dva věřitele, dále pokud má dluhy, které nesplácí již déle jak měsíc a neexistuje možnost, jakou by bylo možné tyto finanční prostředky splácet, mimo jiné je nutné být schopný splatit minimálně 30% dlužné částky, pak je zde možnost podat návrh na povolení oddlužení. Ten se podává k příslušnému krajskému soudu. Podání návrhu na oddlužení musí být za souhlasu manžela/ky. Tento souhlas je potřebný právě proto, že na oddlužení jsou třeba i finanční prostředky, které plynou z příjmů partnera. Oddlužení se vždy týká pouze osoby, která se zadlužila. Myslí se tím osoba, která je uvedena na úvěrových smlouvách.

Takováto rodina má po výpočtu všech nutných výdajů 11 585 korun na běžný život a 8 415 korun na splácení dluhů. Pětiletá doba splácení tedy činí 504 900 korun to je zároveň 30% výše dluhů. Takovouto částku je tato rodina schopna splatit. Z tohoto výpočtu tedy plyne, že nejvyšší možný součet dluhů daného dlužníka by mohl být i s úroky 1 683 000 Kč. Důležitým faktorem jsou též náklady spojené s oddlužením, jako například mzda insolventního správce, či soudem požadovaná záloha. Nesmíme však též zapomenout, že pokud by rodina špatně

spolupracovala se soudem, například uváděla nepravdivé, či neúplné informace, mohlo by se stát, že soud místo oddlužení by navrhl konkurz na majetek a tudíž by navíc ke všem již stávajícím závazkům přibyla ještě starost o movitý majetek a dále o to, kde bude rodina bydlet.

Prodej majetku, je další možností oddlužení, o níž rozhodne soud, nebo respektive věřitelé. Avšak pouze pod podmínkou, že částka získaná z prodeje majetku dosáhne 30% dluhu.

Posledním krokem, který soud podnikne je, že rozsudek převede do elektronické podoby a umístí jej na insolvenční rejstřík.

Ve chvíli, kdy se rodina dostane do stavu oddlužení, tedy když jakýmkoliv způsobem splatí požadovaných 30%, má možnost požádat soud o odpuštění ostatních pohledávek a je opět „volná“. Tedy má možnost začít znovu s čistým štítem. Pokud se však během této doby stane něco neočekávaného, či daná osoba nedodrží plně podmínky osobního oddlužení je na ni vyhlášen konkurz.

6 NEKALÉ PRAKTIKY

V době ekonomické krize a problémů se splácením půjček, ale i s jejich samotným získáním se můžeme setkat se spoustou firem, které se přiživují na zoufalství jiných.

Hovoříme zde o praktikách kdy tyto firmy pod záminkou finanční pomoci, či jen pouhého právního poradenství, využívají kritického stavu rodin a samotných dlužníků k tomu, aby místo slibované pomoci přivedly tyto osoby do ještě větších problémů a aby se díky tomu obohatily.

6.1 Příklad

Jako příklad bych ráda uvedla zkušenosti jedné jihlavské rodiny.

„Tato rodina se vlivem okolností rozhodla, že si půjčí na to i ono a z těchto rozhodnutí rázem vzniklo patnáct půjček dosahujících částek v rozmezí desítek až stovek tisíc korun, jedna z nich dokonce ve výši čtvrt milionu korun. Splácení těchto půjček a úvěrů vyžadovalo částku o 6 000 vyšší, než byl příjem této rodiny a to tedy znamenalo, že rodině nezbylo ani na zajištění základních výdajů potřebných pro život. Tento stav byl dlouhodobě neudržitelný. A navíc je nutné ještě přidat neustálé připomínání se věřitelů, kteří požadovali navrácení svých finančních prostředků a to jak ve formě splátek, tak i celých částek. Věřitelé byli stále neodbytnější a někteří dokonce využili formu psychického nátlaku spojenou s ostudou v okolí, když na dveře bytu nalepili ceduli, na které okolí sdělovali, že jim rodina dluží.

Tak jako tak, situace byla neřešitelná. Avšak poté, co rodina zjistila jak zle na tom je, naskytlo se až neuvěřitelně jednoduché řešení. Objevila se firma, která jim slíbila, že jejich problémy vyřeší. Po podepsání smlouvy, jim firma zajistila splátkový kalendář, výše jedné splátky byla osm tisíc a navíc podmínky ve smlouvě byly lákavé. Firma se též zavázala, že bude jednat s věřiteli o změně smluvních podmínek již vzniklých úvěrových smluv. Kde tedy byla past? Firma sice vybírala splátky, ale ještě předtím, než vůbec jednala s věřiteli. Mimo jiné si z těchto splátek vzala na svou činnost a provoz většinou část (5 000), tudíž věřitelům šli jen směšně malé částky peněz pouze 200 Kč na jednoho.

Jako samotný vrchol pomyslné hory problémů bylo, když firma požadovala po rodině, aby jim podepsali prázdnou směnku.

Celý příběh končí tím, že rodina zjistila, že se sice zbaví dluhů, ale až ve chvíli, kdy je kompletně splatí, což podle splátkového kalendáře bude někdy v příštím životě. Největším problémem, který rodina přehlédla, byl fakt, že se nejedná o firmu, která provozuje oddlužení podle insolventního zákona, ale že jde o lichvářskou společnost.“⁴

Co tedy dělat v případě, že se již dostaneme do takovéto situace? Nejlepším řešením je se obrátit na specializovanou občanskou poradnu. Tam najdeme tým odborníků a právníků, kteří

⁴ <http://www.novinky.cz/finance/192045-zoufalstvi-zadluzenych-rodin-zneuzivaji-obratni-manipulatori.html>

nám pomohou a poradí, jak vzniklou situaci vyřešit. Kladem těchto poraden je, že jejich práce je zcela bezplatná. Občanské poradny sídlí v každém krajském městě a fungují jako neziskové organizace, které jsou dotovány z části státem, ve formě peněz od města, ve kterém sídlí a dále jsou dotovány ze sponzorských darů.

6.2 Úvěrové podvody

Jako podvod se nedá označit pouze lichva, ale též úmyslné použití cizích údajů. V poslední době se rozmáhají podvody v rámci rodiny. Nejčastěji využití druhého člena rodiny za účelem získání peněz.

Jako příklad bych ráda uvedla jednání jedné ženy z Uherskohradištska. Ta podvedla svou matku a pod záminkou, že dané dluhy sama splatí, ji donutila, aby podepsala několik úvěrových smluv. Částka, kterou tím získala, se vyšplhala přes půl milionu korun. Nejen, že celý finanční obnos využila čistě ve svůj prospěch, ale také nedostála svého slibu a její matka zůstala se svým skromným důchodem na dluhy sama. Za své činy, však byla dopadena a následně odsouzena.

Dalším z těchto podvodů by byl případ sourozenců, kdy jeden z bratrů záměrně použil nejen identitu, ale i doklady toho druhého pro získání úvěru. Jako poslední bych ráda uvedla případ matky, která podepisovala úvěrové smlouvy zfalšovanými podpisy svých synů.

Banky však tvrdí, že vzhledem k přísným pravidlům pro získání úvěru, jsou v těchto kauzách nevinné, a tudíž přesouvají odpovědnost na nebankovní subjekty.

Proč toto vzniká? Zejména proto, že v současné době je velmi uvolněná morálka a rodiny nedrží tolik pospolu. Tyto případy se nalézají hlavně v rodinách, které jsou již v rozkolu a kde jsou problémy na denním pořádku.

6.3 Násilím k penězům

Za účelem zalíbení se, nebo alespoň odvrácení domácího násilí jsou některé ženy donuceny vzít si půjčku, či úvěr. Většinou se toto děje v situacích, kdy jejich partner, již má několik úvěrů a není schopen sám splácet. Mnohé z těchto žen jsou na velmi nízké úrovni příjmů, či dokonce pouze na mateřské dovolené. Což znamená, že pro půjčky nejsou schopny jít do bank a jim podobným, protože nesplňují bonitu. Ve snaze zalíbit se násilnickému partnerovi, tak žena jde a finanční obnos získá u firmy, jež nabízí peníze avšak s velmi nerovnými podmínkami. Podmínkami se rozumí vysoká úroveň úroků a dále velmi nesmlouvavé

vymáhání půjčeného obnosu. Některé z těchto podmínek jsou tak přehnané, že mohou vést až k exekuci.

„Stejně tak dopadla pětatřicetiletá prodavačka Anna z Prahy. „Manžel měl na leasing auto, se kterým podnikal, a půjčky, za které si kupoval elektroniku. Pak už měl tolik půjček, že už mu nikdo nechtěl půjčit, ani je nemohl splácet. Obrátil se na mne, abych si, i když jsem byla na mateřské, vzala půjčku, ze které by splácel ty své.“

Nejdříve to odmítla, protože z mateřské táhla všechny výdaje rodiny. „Tlak byl stále větší, manžel nešetřil ani ranami. Ujišťoval mne, že jakmile mu pomůžu z jeho dluhů, tak budeme žít jinak,“ vzpomíná Anna.

Uvázala se k třicetitisícové půjčce. Peníze předala manželovi. To je viděla naposledy, nic nesplatil. Když jej začali pronásledovat vymahači, násilí doma z jeho strany se zvyšovalo. „Sebral mi každou korunu, až jsem nebyla schopná ani já splácet svoje dluhy. Neměli jsme peníze na jídlo, o to více mne mlátil. Musela jsme odejít do azylového domu.“ Tímto způsobem končí většina žen, které si vzaly půjčky pod nátlakem.“⁵

⁵ <http://www.novinky.cz/finance/195737-zeny-byvaji-svyymi-partnery-nuceny-k-pujckam-i-bitim.html>

7 REGISTRY DLUŽNÍKŮ

Co je to vlastně registr dlužníků? Jedná se o databázi, do které se zaznamenávají jednotlivé, byť sebemenší prohřešky, které mohou vzniknout, buď nedopatřením, nebo souvislým neplacením pohledávek. Pokud se dostanete do takového registru, může to pro vás znamenat problémy se získáváním slev z úrokové sazby, či dokonce dlouhodobé problémy se získáním úvěru. Když se záznamy v registru opakují, může to pro vás znamenat dokonce absolutní znemožnění získat hypotéku, či větší úvěr například na podnikání.

Z tohoto důvodu je tedy vhodné si registr dlužníků hlídat a kontrolovat. Je dobré si nechat zaslat výpis z registru za několik let zpátky předtím, než jdeme do banky žádat o úvěr či hypotéku.

V bankovním sektoru jsou nejčastěji používány registry **CBCB**, **LLCB** (mezi lidmi známější spíše pod názvy **BRKI** a **NRKI**) nebo **Solus**. Tyto registry nejsou provozovány jako sběrače z jiných registrů a tudíž informace z nich jsou přesné a dají se použít jako důkazní materiál například u soudu. Oproti tomu existují i registry, které jsou založeny čistě na sběru dat z jiných registrů a které jsou provozovány internetovými firmami. Jejich hlavním zástupcem je **Centrální Registr Dlužníků** (CERD). Stejně tak jako u předchozích, i zde je možné si nechat zaslat výpis, problémem však je, že data nejsou aktualizována průběžně a tudíž takovýto výpis není možné použít jako důkazní materiál. K registrům řadícím se k nebankovnímu sektoru můžeme zařadit i **BPX**, jedná se o registr pouze podnikatelských osob a firem, nikoli fyzických osob.

Dalším z registrů je **ISIR**. Tento registr spadá pod kompetence internetového portálu Justice.cz, který spravuje ministerstvo spravedlnosti ČR.

Pod záštitou České Národní Banky funguje registr zvaný **CRÚ**. Vstup do tohoto registru je však omezený.

Také v zahraničí existují obdobné registry, nejčastěji zmiňovaným je CERD. Jeho funkce je ve stejném znění i na Slovensku a existuje též jako mezinárodní doména, dohromady s BRCI a NRKI, tedy bankovní i nebankovní registr klientských informací.

Pokud někdo zjistí, že je v registru uveden neoprávněně, má možnost získat odškodné avšak pouze tím, že bude provozovatelem registru vést soudní spor.

7.1 Solus

Jde o registr, který vznikl pod záštitou zájmového sdružení a jehož hlavním úkolem je sledování úvěrové politiky. Sdružení zabývající se touto činností vzniklo v roce 1999. Svou činností přispívá k prevenci růstu zadluženosti. Dalším přínosem je, že monitoruje dluhy po splatnosti a snaží se o tom informovat, aby se zabránilo předluženosti obyvatelstva. V neposlední řadě přispívá k lepšímu vymáhání závazků jejich věřiteli.

Činnost Solusu by se dala rozdělit na dva registry. Jde o registry zabývající se lidmi, či subjekty, kteří se dostali do finančních potíží a nejsou schopni z jakýchkoliv důvodů splácet své závazky. Prvním z registrů je „Registr FO“. Jde o registr, ve kterém jsou zařazeny fyzické osoby, které neprovozují podnikatelskou činnost. Druhý registr je „Registr IČ“. Tento registr sdružuje podnikající fyzické osoby a dále veškeré právnické osoby.

Princip fungování těchto registrů je založen na dotazování a systému jedinečných odpovědí, které jsou zasílány ve velice krátké době v řádu vteřin.

Naopak klienti, kteří nemají žádné problémy se splácením a vždy platili včas, nejsou v tomto registru zaznamenáni. Což jim může pomoci v budoucnu při získávání dalších půjček.

7.2 CBCB(BRKI)

Czech Banking Credit Bureau – neboli bankovní registr klientských informací. Českou zkratkou též BRKI. Založený v roce 2000. Jde o registr, který poskytuje své služby jak bankám, tak finančním institucím. Dalším jeho názvem je též „úvěrový registr“. Je založen na společné databázi informací. V zahraničí jsou obdobné registry zcela běžné. Nejdůležitější charakteristikou pro tento registr je shromažďování klientských informací. Jde o prevenci proti klientům, jež mají problémy se splácením, či proti těm, jejichž bonita nedosahuje požadované výše. Na druhou stranu je přínosem pro klienty, kteří své závazky plní svědomitě. Podle tiskové zprávy vydané mluvčími BRKI a NRKI je zřejmé, že oba tyto registry nemají nic společného s CERDem, jak uvádějí webové stránky nesoucí názvy www.nrki.cz a www.brki.cz, tyto stránky však s danými registry nemají nic společného.

7.3 BPX

Tento registr je prezentován jako seznam dlužníků, jedná se o registr pouze fyzických podnikajících osob a právnických osob. Tento registr byl založen v roce 2000 jako „burza pohledávek“. Později se přetrafoval. Seznam dlužníků lze prohledávat online avšak je

zde nutná registrace. U dlužníka je též uveden kontakt na osobu, která dlužníka do systému zadala. Prohledávání tohoto registru se dá i v režimu offline, ale pouze, když jste předplatitelé plných služeb. Pokud je osoba zadána do systému jako dlužník, BPX mu zašle upozornění, že je v registru. Což samo o sobě funguje jako nejlepší motivace k splacení závazků.

7.4 CRÚ

Centrální registr úvěrů je systém, který provozuje ČNB. Byl založen a spuštěn v roce 2002. Jsou v něm zařazeny informace týkající se fyzických podnikajících a právnických osob. Vzhledem k omezenému přístupu pouze bank, nejsou v tomto registru zaevidovány některé produkty týkající se fyzických osob. Jde zejména o spotřebitelské a hypoteční úvěry týkající se pouze fyzických osob a dále údaje o depozitních účtech.

Tento registr sdílí všechny tuzemské banky, některé zahraniční a osoby, kterým to uděluje zákon. Jejich povinností je v pravidelných intervalech tento registr aktualizovat.

Pokud chce klient získat výpis z registru CRÚ, může tak učinit prostřednictvím formuláře zaslaného na ČNB.

7.5 LLCB(NRKI)

Leasing & Loan Credit Bureau. Českou zkratkou též NRKI. Jedná se o zájmové sdružení právnických osob. Český název je „Nebankovní registr klientských informací“. Tento registr vznikl v roce 2004 za účelem výměny a sdílení informací o klientech. Zejména o jejich bonitě a platební schopnosti. V tomto registru jsou jak fyzické tak právnické osoby.

7.6 ISIR

7.6.1 Funkce ISIRu

Je insolvenční rejstřík, který spravuje ministerstvo spravedlnosti ČR. Jeho působnost začala od 1. 1. 2008 zároveň s vydáním nového insolventního zákona. Hlavním důvodem, proč byl zřízen tento rejstřík je, zpřístupnění insolvenčních řízení většině obyvatel, možnému sledování těchto řízení a také jejich výsledkům. V tomto registru tedy můžeme nalézt všechny potřebné dokumenty týkající se samotných dlužníků, insolvenčních správců a dále jednotlivých insolvenčních řízení. Mimo jiné je zde možné nalézt i veškerá podání návrhů na insolvenční řízení a to jak v případě zatím neprojednávaných případů, tak v případě již

vyřízených. Jak kladných což znamená schválení oddlužení, tak záporných ve formě zamítnutí. Tento portál slouží též jako spojení s jednotlivými osobami zainteresovanými v případech, tudíž je na každém, aby sledoval daný případ a neucházely mu informace. Mimo jiné je zde možné též sledovat některá řízení v rámci členských států evropské unie. Jak jsem již uvedla, tento registr slouží jako informativní médium. Proto na něm není možné podávat žádosti o oddlužení.

7.6.2 *Vyhodnocení dat z ISIR*

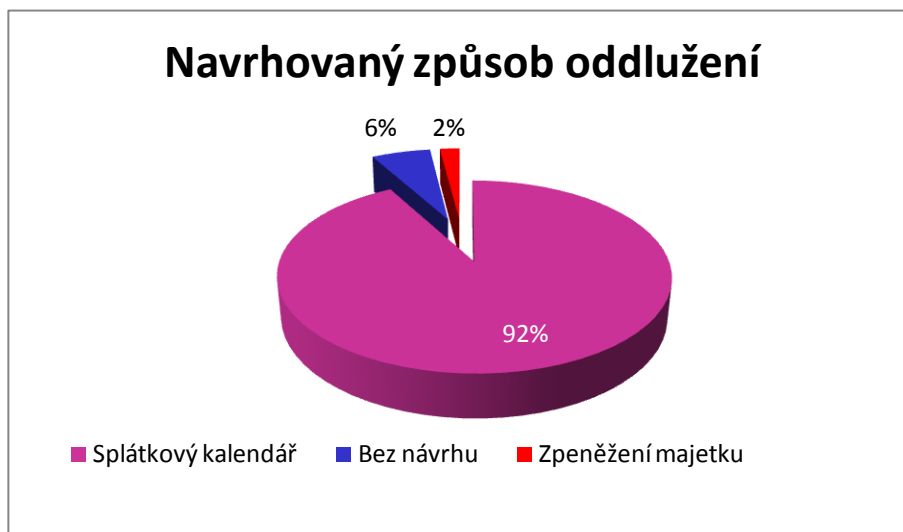
Pro názornost jsem si jako příklad vybrala data týkající se osobního oddlužení, tedy osobního bankrotu. Na stránkách ISIRu je volně ke stažení mnoho souborů týkajících se dané problematiky. Ať již návrh na povolení oddlužení, tak samotné přílohy týkající se samotného návrhu. Dále je zde možné naleznout jednotlivou korespondenci mezi insolventními správci, dlužníky a soudy, týkající se jednotlivých případů a v neposlední řadě také rozhodnutí soudu. Na základě nejčastějších příjmení v české republice jsem si náhodně vybrala vzorek dlužníků, kterým bylo povoleno oddlužení, a zpracovala z něj statistiku.

Po zadání jména a popřípadě dalších údajů, rejstřík nalezne shodná data. Když nalezneme vhodného dlužníka, poklepáním na detail se nám otevře něco jako karta spisu. Zde je uvedeno jméno, příjmení a adresa dlužníka. Dále stav řízení a spisová značka. Poslední informací je jméno a adresa insolventního správce.

Data týkající se insolventního řízení jsou rozdělena do pěti oddílů. První (oddíl A) se týká řízení do úpadku. Tedy podání návrhu a veškeré jeho formality. Druhý oddíl je zaměřen na část řízení po úpadku. Oddíl C jsou incidenční spory. Oddíl D je označen jako ostatní. Posledním oddílem je oddíl P, tedy přihlášky. Zde jsou evidovány přihlášky pohledávek.

7.6.2.1 Kvalitativní veličiny

Na základě získaných dat můžeme říci, že nejčastější formou oddlužení je plnění splátkového kalendáře. Zpeněžení majetkové podstaty je pro většinu nepřijatelnou variantou pouze 2% vzorku by byla schopna touto variantou vyřešit své závazky. Zbylých 6% nenavrhuje řešení a tím pádem nechává rozhodnutí na soudu.



Graf 6 - Návrh řešení oddlužení

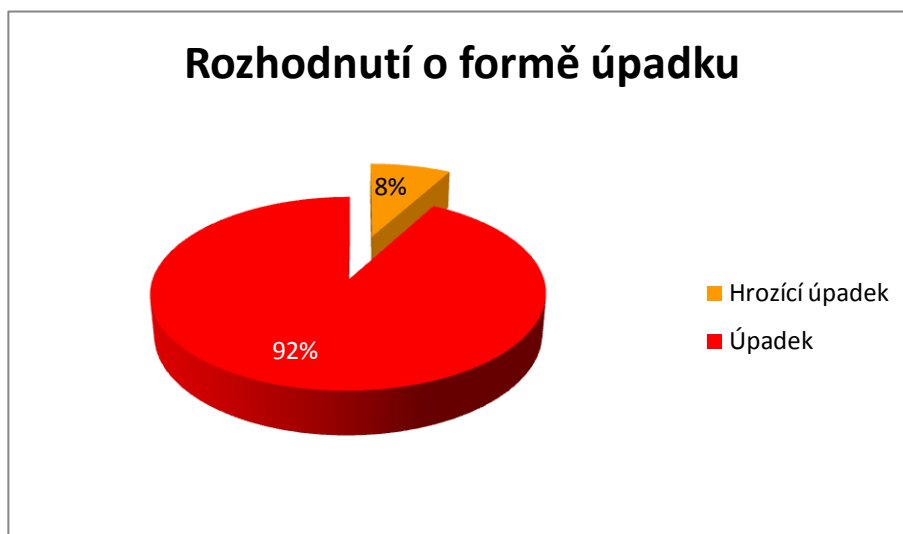
Dalším údajem je informace o dřívějších insolvenčních řízeních. Z vybraného vzorku je patrné, že 94% většina neměla dřívější problémy a toto je jejich první dlužný přestupek. U 6% proběhlo již minimálně jedno řízení.



Graf 7 - účasti/neúčasti v dřívějších insolvenčních řízeních

Další položkou ve formuláři potřebném pro insolvenční řízení je informace o tom, zda dlužník navrhuje úpadek, či jen hrozící úpadek. Vzhledem k tomu, že návrh na oddlužení je zároveň

insolvenčním návrhem je tato položka poměrně nutná. Podle výsledků je pro většinu přijatelná varianta úplného úpadku. Hrozící úpadek je aktuální pro 8%.



Graf 8 - Graf rozhodnutí o úpadku, či hrozícímu úpadku

7.6.2.2 Kvantitativní veličiny

Tabulka 2 - Tabulka hodnot z ISIR

		Příjem	Majetek n	Majetek j	Závazky nn	Závazky vn	Závazky nv	Závazky vv
Příjmové skupiny	0 - 9 999	9 017	912 800	0	4 732 972	94 018	1 483 415	40 077
	10 000 - 19 999	14 042	2 873 770	2 963 580	30 521 110	4 373 290	7 630 412	401 449
	20 000 a více	21 947	1 902 198	1 979 672	5 917 645	2 406 999	4 994 145	3 039 747
Celek	Průměr	14 582	56 888	449387 *	411 717	68 743	141 080	34 813
	Minimum	6 019	0	0	0	0	0	0
	Maximum	25 000	399 200	1 650 000	1 976 261	1 200 000	1 371 375	1 250 000

Vysvětlivky: * - dané číslo uvádí průměr z nenulových hodnot

Majetek n/j – majetek, který není/je předmětem zajišťovacích práv

Závazky nn/nv – závazky, ze kterých nevyplyvá právo na uspokojení – nevykonatelné/vykonatelné

Závazky vn/vv – závazky, ze kterých vyplývá právo na uspokojení – nevykonatelné/vykonatelné

Příjem

Průměrný příjem dlužníků je 14 582 korun. Kdy minimální příjem činí částku 6 019 a maximální příjem je 25 000. Podle příjmů lze též rozdělit daný vzorek do tří skupin. První z nich je s příjmem do 10 000 korun. Tato skupina odpovídá zhruba 16% osob s povoleným oddlužením. Průměrný příjem osob v této skupině se pohybuje na hranici 9 000 korun. Druhá skupina je nejpočetnější čítá zhruba 67% osob. Průměrný příjem v této skupině se pohybuje okolo 14 000. Třetí skupina má 17% a odpovídá téměř svým počtem skupině první. Průměrný

plat v této skupině dosahuje necelých 22 000. Z výsledků zaznamenaných ve vzorku dlužníků je patrné, že příjmy těchto lidí jsou pod mediánem mezd. Z toho by se dalo usoudit, že ti, kteří dosahují alespoň hodnoty dosahující mediánu mezd, nemají takové problémy s dluhy, aby je museli řešit osobním bankrotem.

Majetek

Majetek dlužníků se dělí do dvou skupin. První z nich je majetek, který není předmětem zajišťovacích práv. Tento majetek je charakterizován zejména předměty kolem nás. Například nábytek, vybavující domácnost, spotřebiče a věci sloužící k zábavě (televize, rádia, videa, domácí kina, atd.). Průměrná výše tohoto majetku dosahuje 56 888 Kč. Nutno však dodat, že u nezanedbatelného procenta lidí (20%) je výše majetku nulová. Tito lidé vlastní buď jen věci osobní potřeby (ošacení, věci osobní hygieny, apod.), nebo nevlastní vůbec nic. Výše tohoto majetku se počítá tak, že se sečtou jednotlivé položky majetku, konkrétně jejich pořizovací ceny.

Druhá skupina je majetek, jenž je předmětem zajišťovacích práv. To znamená, že na něj platí zástavní právo. Ve většině případů se jedná o nemovitosti (domy, pozemky). V daném vzorku dlužníků nebyl tento majetek zastoupen ve velké míře. Pouze 11% dlužníků jej mělo uvedeno. U tohoto vzorku byla průměrná hodnota 449 387 korun.

Závazky

Skupinu závazků lze rozdělit na 4 části podle toho, zda ze závazků vyplývá, či nevyplyvá právo na uspokojení a zda jsou, či nejsou vykonatelné. Každý dlužník může mít dluhy ve všech čtyřech skupinách. Dané výsledky v tomto dělení jsou z jednotlivých čtyř skupin.

- 1) Závazky, ze kterých nevyplyvá právo na uspokojení – nevykonatelné (v tabulce „závazky nn“). Jsou to závazky všech věřitelů dlužníka, které jsou nevykonatelné, a které nepodléhají možnosti uhradit závazky díky zajištění.

Průměrně je výše těchto závazků 412 000 korun. Maximum dosažené v této skupině bylo 1 976 261 korun.

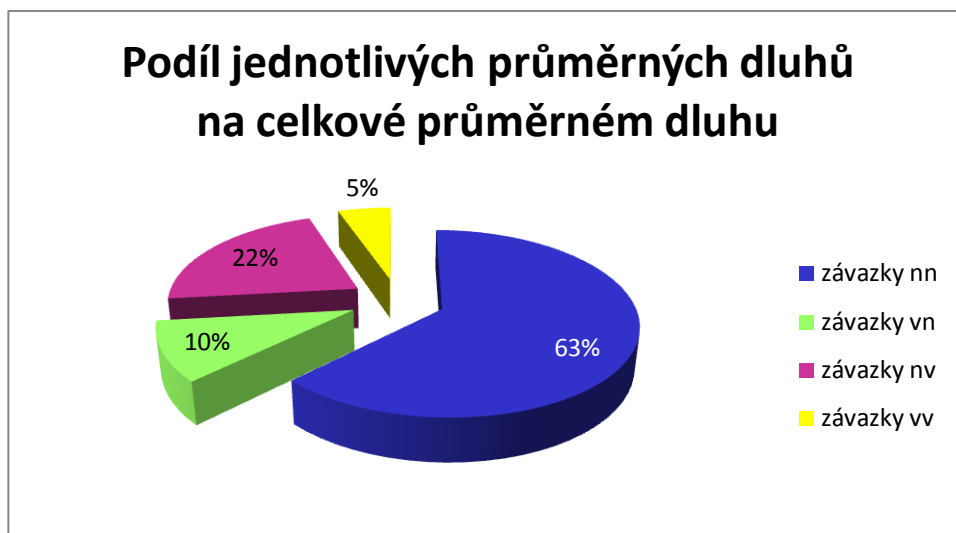
- 2) Závazky, ze kterých vyplývá právo na uspokojení – nevykonatelné (v tabulce „závazky vn“). Všechny závazky, které jsou nevykonatelné, avšak které by bylo možné umořit díky zajištění (zástavě). Ve druhé skupině dosáhla průměrná výše dluhů téměř 69 tisíc. Maximální výše dluhu dosáhla hranice 1 200 000.

- 3) Závazky, ze kterých nevyplyvá právo na uspokojení – vykonatelné (v tabulce „závazky nv“). Kompletní závazky, pro které platí, že jsou vykonatelné, a že není podmínkou plnění ze zajištění (ze zástavy). Závazky v této skupině jsou téměř čtvrtinové vzhledem k první skupině.

Průměrná výše těchto závazků je 141 tisíc. Nejvyšší hodnota je ovšem opět srovnatelná. A to ve výši 1 371 375.

- 4) Závazky, ze kterých vyplývá právo na uspokojení – vykonatelné (v tabulce „závazky vn“). V poslední skupině jsou uvedeny závazky, jež je možné vykonat, a na které se vztahuje právo na plnění ze zajištění. V této skupině je průměrná částka dluhu nejnižší ze všech a to téměř 35 000. Nejvyšší dluh je však opět přes milion korun.

Vezeme-li závazky jako celek, pak je jejich průměrná výše rovna 656 353 korun.



Graf 9 - Podíl jednotlivých složek dluhů na celkovém průměrném dluhu

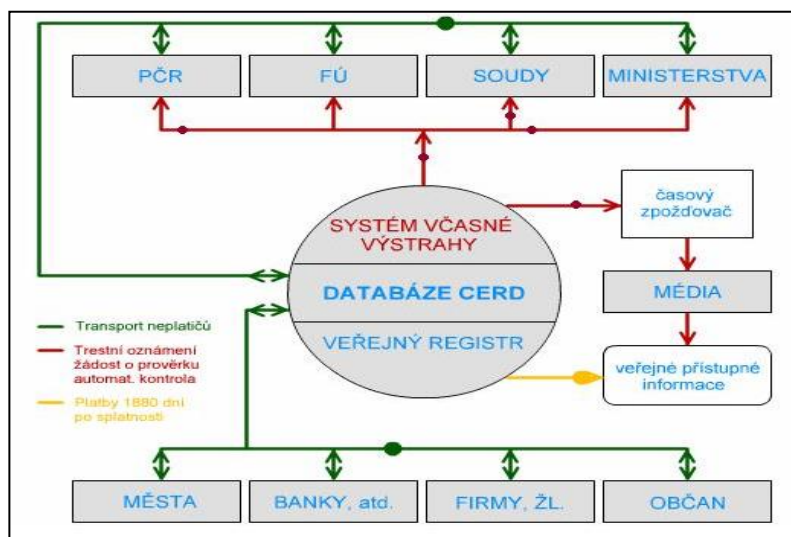
7.7 CERN

7.7.1 Jak funguje CERN

Základní funkcí centrálního registru dlužníků je umožnění vyhledávání jednotlivých nezaplacených závazků ekonomických subjektů, které jsou zaregistrovány v České Republice. Jeho další předností je napojení na obdobné registry, které jsou poplatné pro EU a USA a další země. Další funkcí je poskytování údajů, které čerpá ze zdrojových registrů.

Pro zjednodušení a názornost jsem použila obrázek přímo ze stránek CERN. Zde je zobrazena základní cesta informací. Do databáze přicházejí informace o neplátcích z měst, bank, firem a dále od občanů a dalších ekonomických subjektů. Neméněcenným zdrojem je Policie ČR, finanční úřad, soudy a v neposlední řadě ministerstva. (Na obrázku znázorněno zelenou barvou) Po zpracování informace v centrálním registru odchází toto dále k prověření a automatické kontrole. Tato cesta vede po „červené linii“ opět k policii, finančnímu úřadu, soudům a na ministerstva. Souběžně pak přes časový zpoždovač, jež zajišťuje možnost splatit

dluh ještě před tím, než se z něj přes média stane veřejně přístupná informace. Posledním úkonem je pak samotná platba dluhu, která musí proběhnout do 1 880 dní po splatnosti. (Znázorněno žlutě)



Obrázek 1 - Jak funguje CERD⁶

7.7.2 Základní služby registru

Mezi základní služby patří v první řadě samotné vyhledávání v registru. Dále pak potvrzení o bezdlužnosti, služba nazvaná „moje závazky a bonita“, přístup do registru dlužníků, aplikace „Černá kniha“, Zpravodajství, Upomínková korespondence a CERD Inkaso.

Dále si přiblížíme jen některé z nich a to ty, které jsou veřejně dostupné, bez nutnosti připlácet si za tyto služby.

7.7.3 Vyhledávání v registru

Základní podmínkou pro tuto službu je, aby se běžný občan zaregistroval na stránkách CERDu. Samotná registrace je rozdělena do kategorií podle subjektů. Tyto jsou: občan jako nepodnikající osoba; firma, společnost, podnikatel (OSVČ); státní orgán (vládní organizace); banka (s platnou bankovní licencí ČNB); Inkasní společnost; Rejstřík advokátů; Rejstřík exekutorů; rejstřík notářů a PRESS. Tato registrace je v rámci některých služeb zdarma. Samotné vyhledávání v registru si však musíte zaplatit (částka 1 000 Kč za rok v edici Home, která je však také omezena).

⁶ <http://www.centralniregistrdluzniku.cz/jak-funguje-cerd.htm>

7.7.4 *Potvrzení o bezdlužnosti*

Jedná se o doklad, který potvrzuje, že osoba (FO nebo PO, zažádat o něj mohou obě) není dlužníkem jak v národním tak i v zahraničním registru. Pomocí tohoto výpisu je možné zjistit dluh vůči bankám, leasingovým společnostem, úvěrovým a obchodním společnostem a státním institucím. Tento výpis může sloužit jako průkazní materiál kdekoli. Je chráněn tzv. řádkovým kódem proti zfalšování. (Řádkový kód je forma ochrany, kterou zabezpečuje dokumenty CERD, proti změnám.) Jeho aktuálnost se dá vždy zkontrolovat na stránkách CERDu v menu „moje závazky“. Výpis je doručován poštou do vlastních rukou.

7.7.5 *Moje závazky a bonita*

Jde o systém, který umožňuje kontrolu nad svými závazky a to jak na území České republiky tak i mezinárodně. CERD tuto službu umožňuje využívat po dobu 5ti let. Výhodou tohoto systému je, že se o daném dluhu dozvíme již v předstihu a tak máme možnost jej vyrovnat ještě před zápisem do registru, což nám umožňuje mít svůj rejstřík „čistý“. Tato služba je jakýmsi doplněním k potvrzení o bezdlužnosti. Jejím rozdílem a hlavní výhodou je, že na rozdíl od potvrzení o bezdlužnosti máme své údaje hned k dispozici a nemusíme čekat na doručení poštou. Další výhoda pak je, že za toto nemusíme platit. Nevýhodou je pak právě samotný fakt, že tento výpis máme jen elektronicky a tudíž se s ním nemůžeme nikde prokazovat.

7.7.6 *Zpravodajství*

Nezávislý internetový deník, který informuje o dění na dané scéně. Informuje například o korupci a to nestranně i s doplněním o informace z protikorupčního systému. Co se týče politických kauz, toto zpravodajství je oproštěno od politické příslušnosti. Snaží se o nestranný pohled do dění a upozorňuje na některé pochybné kauzy. Toto zpravodajství je spravováno samotným CERDem.

7.7.7 *Upomínková korespondence*

Je v rámci funkce CERD Inkaso. Díky této možnosti lidé ušetří poměrně vysoké finanční sumy (kolem 80%), které by jinak utratili za služby advokáta a dále za inkasní, či vymáhací agentury.

Jednoduše by bylo možné tento systém vysvětlit asi takto: „Věřitel přichází o své peníze, což pro něj může znamenat výraznou ztrátu, nehledě na nutnost platit DPH z částky, kterou mu dlužník dluží. Čili přichází o peníze a o možný zisk.“ Naproti tomu. „Dlužník ač má jako povinnost dluh splatit, on sám se cítí bez závazku. Směle využívá věřitelův kapitál k provozu své firmy, či jako formu zisku. Díky pomalosti soudů je pak dlužník v pozici toho, který téměř bez postihu nic nemusí.“

Poté, i když soud rozhodne ve prospěch věřitele, pohledávka je už téměř nedobytná a tím věřitel přichází o ještě větší sumu peněžních prostředků.

Výhoda upomínkové korespondence je v transparentnosti obálek. Dlužník je poměrně rychle obeznámen se situací. To, že je dlužníkem se díky transparentnosti obálek stává „veřejným tajemstvím“. Tímto získává negativní reklamu a dále se jeho okolí už postará o nápravu. Pokud ne, tak může dojít až k jeho úpadku. Jedná se o mimosoudní vyrovnaní.

7.7.8 Aplikace „Černá kniha“

Tato aplikace nám umožňuje sledovat veřejnou vývěsku, na které jsou uvedeny osoby s problémovou minulostí a dále i firmy, které jsou v trestním řízení, či mají špatnou obchodní etiku.

Tabulka 3 - Výpis z černé knihy ⁷

Subjekt	IČ
ACM Money Česká republika, a.s.	26158761
BOHEMIA CRYSTALEX TRADING a.s.	25004085
EK-SERVIS s.r.o.	26896672
CZECH CREDIT SYSTEM, s.r.o.	27255336
DEREDES s.r.o.	26956675
TT REAL SERVICE s.r.o.	26459795
REBEL Company s.r.o.	27368963

Zde je zobrazen úryvek z černé knihy. V tabulce je jméno společnosti, její IČ. V online verzi je zde ještě možnost zobrazit detail, po jejímž rozkliknutí se nám objeví kompletní „prohřešek“ dané firmy.

⁷ <https://www.centralniregistrdluzniku.cz/cerna-kniha-problemove-firmy.htm>

7.7.9 CERD Inkaso

V rámci této služby jsou sdruženi advokáti s exekutory. CERD tak zpřístupnil službu automatizovaného inkasa. Jedná se o soudní i mimosoudní pohledávky. Hlavní výhodou je sdružení vymáhací, inkasní a právní služby. Díky tomu nejsme nuceni vydávat zbytečné finanční prostředky. Další výhodou je pak samotná služba CERDu, který vytvoří tlak na samotného dlužníka a donutí ho zaplatit závazek ještě dříve, než na něj samotný soud, či exekuční služba zapomene. Jakmile věřitel předá zakázku, nemusí se o ni již dále starat. O řešení se postará právní tým CERDu. Pokud existuje majetek, který se dá obstarat, učiní tak do doby než je ukončen soud. V případě, že je zjištěna nekalá činnost, předají tuto k prošetření Policii ČR přesněji útvaru hospodářské a majetkové kriminality. Výhodou je, že CERD též sleduje chování dlužníka. Pokud se k celé situaci staví tak, že je neustále k nezastížení a nekomunikuje, je toto chování zaznamenáno do registru a dlužník je pak postaven do úplné ekonomické izolace. Díky tomu je pak nucen řešit závazek. V neposlední řadě je též velmi dobré vymáhat své pohledávky co nejdříve, jelikož dlužník pravděpodobně nedluží jen jednomu věřiteli a mohlo by se tudíž stát, že než splatí své závazky jednomu, dostane se do majetkové krize a nebude již schopen splatit své další závazky, což povede k jejich zániku a tudíž ke ztrátě.

8 DOTAZNÍKOVÉ ŠETŘENÍ

Svým dotazníkem jsem oslovila skupinu 255 lidí. Nejvíce početná byla skupina studentů, jejich zastoupení bylo 67% všech zúčastněných. Pracujících bylo pouhých 28%, zbylá procenta se týkala nezaměstnaných, či žen na mateřské dovolené. Toto zastoupení rozhodně ovlivňuje počet respondentů v ostatních otázkách, jelikož většinové množství studentů se ještě mnoho nesetkalo se světem půjček a rozhodně ne se světem dluhů. Tomuto rozložení odpovídá i věkové složení respondentů.

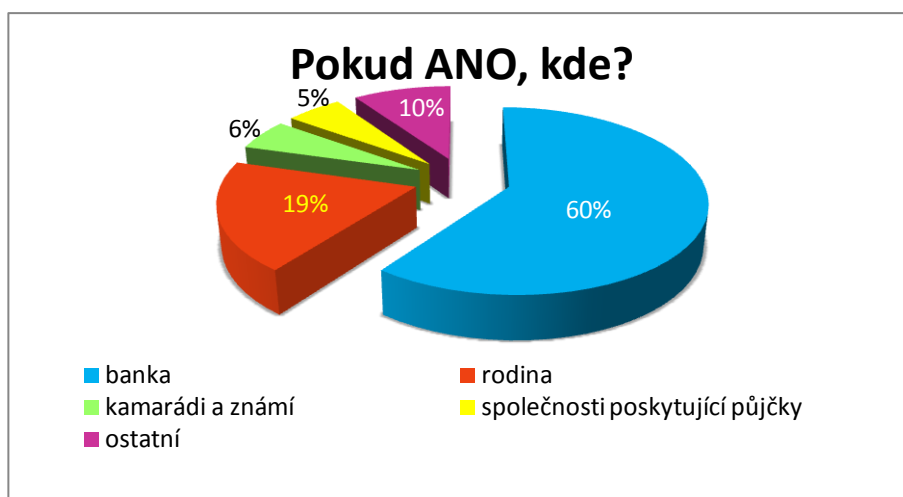


Graf 10 - Věkové složení

První otázka korespondovala s jedním z nadpisů použitých v mé práci a to otázka, zdali je rozdíl mezi úvěrem a půjčkou. Výsledek dotazníku je poměrně jednoznačný. 198 respondentů odpovědělo, že tyto pojmy spolu nesouvisí. Naopak 57 dotázaných se mylně domnívá, že zde žádný rozdíl není.

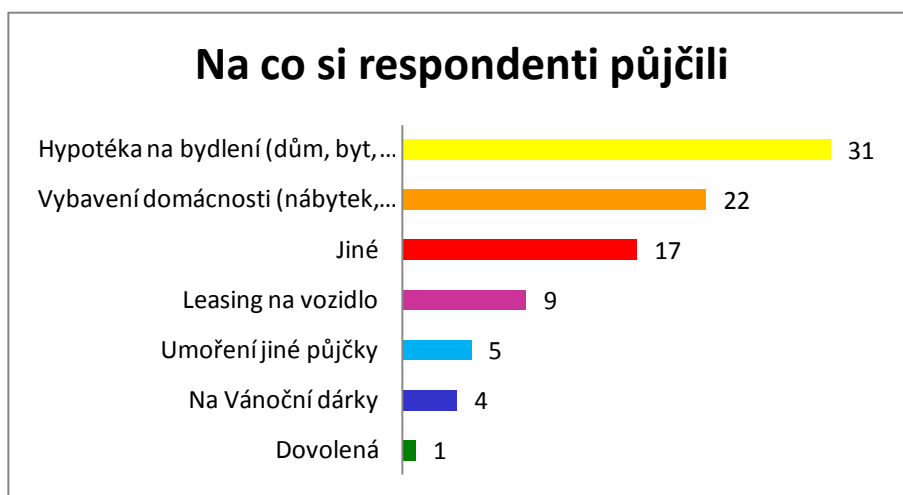
Druhá otázka byla poměrně osobní a to, zda si dotázaní již někdy půjčili. Dopadla podle očekávání. 193 osob se s půjčkou setkalo zatím pouze teoreticky. 62 už ovšem muselo řešit problémy a nástrahy spojené s půjčkami či úvěry.

Na tuto otázku navazovala logická podotázka týkající se místa, kde si dotázaní půjčili. Otázka byla otevřená a každý tak měl možnost vyjádřit místo, kde svou půjčku získal, což také znamenalo nepřeberné množství různorodých odpovědí.



Graf 11 - Místo, kde respondenti získali půjčku

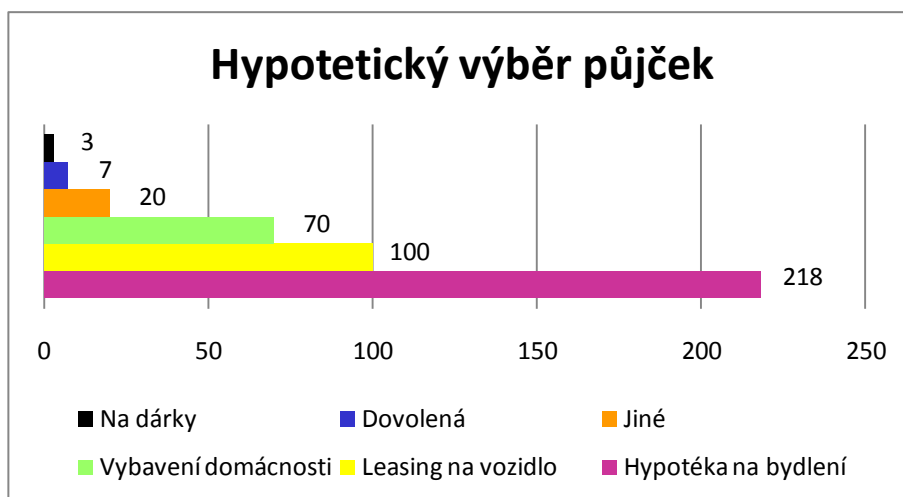
Na otázku kde následovala další podotázka a to konkrétně na co si daní respondenti půjčili. Ze zadaných odpovědí je patrné, že nejčastěji využívanými byla hypotéka na bydlení a dále úvěr na vybavení domácnosti. To vše v 85% těch, kteří si někdy půjčili. Třetí největší skupina tvořící téměř třetinu daných respondentů vyplnila kolonku „jiné“. Lze se jen dohadovat o důvodu těchto půjček, ale myslím si, že jde zejména o elektroniku sloužící k zábavě.



Graf 12 - Důvod půjčky

Opět společná otázka již pro všechny dotázané byla: „Pokud byste byli nuceni půjčit si finanční obnos, kde by to bylo?“ Na výběr byly pouze čtyři možnosti a to: Banka, Rodina, Přátelé a známí a Společnosti poskytující půjčky. Poměr mezi rodinou a bankou je téměř srovnatelný. Obé je na úrovni kolem 50 procent. Velmi překvapivý byl výsledek týkající se společností poskytující půjčky. Ze všech korespondentů tuto možnost vybral pouze jediný člověk. Avšak tento výsledek opět odpovídá víceméně vysokoškolsky vzdělanému složení respondentů.

Otázka číslo čtyři je opět hypotetická otázka týkající se účelu půjčky. V tomto případě došlo ke změně. První se umístila, stejně jako v případě již zrealizovaných půjček, hypotéka. Už na druhém místě je ale změna. Na druhém místě je leasing na vozidlo. Třetí je pak úvěr na vybavení domácnosti. Tento posun bych zdůvodnila hlavně tím, že u této otázky byla možnost výběru více odpovědí.



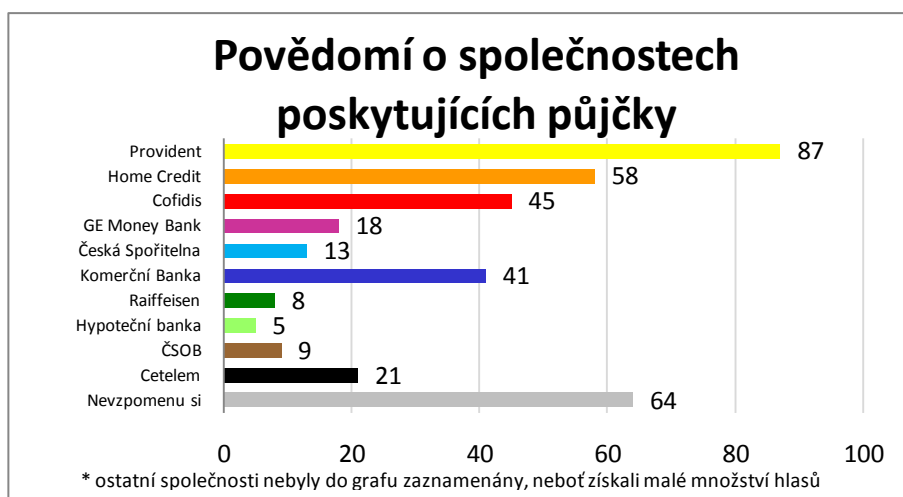
Graf 13 - Hypotetický výběr důvodů k půjčce

Zajímalo mě názor respondentů společnosti poskytující půjčky. Otázka byla, zda si respondenti myslí, že tyto společnosti mají se svými klienty jen dobré úmysly.



Graf 14 - Názor na společnosti poskytující půjčky

K předešlé otázce je nabídnuto se zeptat, jaké společnosti poskytující půjčky, tedy respondenti znají. A zde je odpověď.



Graf 15 - Povědomí o společnostech

Dalším z názorů, na který jsem byla zvědavá, bylo rozhodnutí, zda počet půjček v období ekonomické krize podle respondentů roste, klesá anebo se jejich úroveň nemění.

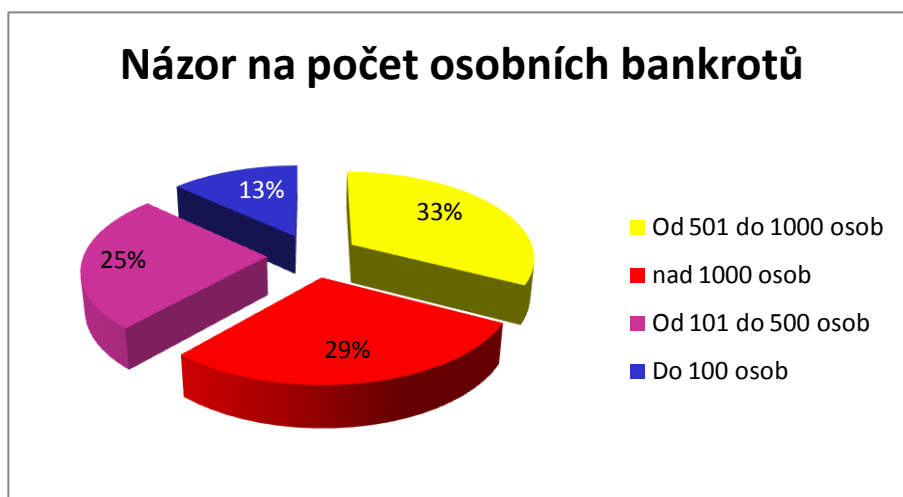


Graf 16 - Názor na půjčky v době ekonomické krize

Desátá otázka se týkala situace, která odpovídala tomu, zda si respondenti někdy půjčili, či ne. Zajímavý je rozdíl od druhé otázky. Zde 62 lidí uvedlo, že si někdy půjčili. U této otázky však zareagovalo 95 respondentů tak, jako by všichni z nich někdy měli půjčku. Nevím, čím tento rozdíl vznikl, ale přivádí mě k otázce, zda a jaká je spolehlivost respondentů. Výsledek je tedy takový, že 160 respondentů si nikdy nepůjčilo, dalších 95 si tedy půjčilo a z toho 80 nemělo problémy se splácením a 15ti lidem se stalo, že někdy promeškali včasnou platbu svého závazku. Další, tentokrát podotázka se týkala pouze těch, kteří odpověděli ano. Čtrnáct z nich vyřešilo svůj problém pouhým doplacením a dále již problémy nemělo. Jeden respondent řešil své problémy tím, že na zaplacení tohoto závazku si vzal jinou půjčku.

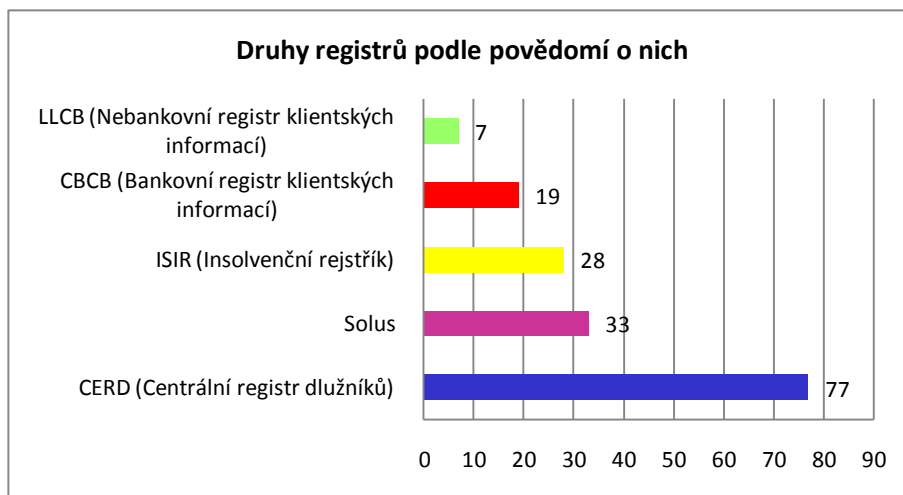
Poslední část mého dotazníku se týkala vzrůstajícího fenoménu zvaného osobní bankrot. Zajímalo mě, jaké je o této instituci povědomí. Výsledek mě až překvapil. Dvě třetiny dotázaných se s tímto pojmem již setkali.

Začátkem letošního roku rapidně vzrostl počet osobních bankrotů, za první 2 měsíce se jejich počet vyšplhal lehce pod tisíc. Otázka na respondenty tedy zněla, zda vědí, jaké množství bankrotů bylo za leden a únor podáno.



Graf 17 - Názor na počet osobních bankrotů

Má práce se týká též registrů evidujících seznam dlužníků. Všichni ti, kteří se setkali s půjčkou, se rovněž setkali s nějakým rejstříkem, jelikož banky si v nich prověřují své zákazníky.



Graf 18 - Druhy registrů a povědomí o nich

ZÁVĚR

Tématika půjček i dluhů se nás všech dotýká velmi blízko. Pokud není náš příjem více než opravdu vysoký, jen stěží si můžeme dovolit pořídit si vybavení domácnosti, ba co víc i domácnost samotnou. Pak je pro nás řešení prostřednictvím zadlužení tím nejjednodušším. Vzhledem k tomu, že se svět v současné době nalézá v období ekonomické krize, i Česká Republika bohužel zaznamenala na úvěrovém trhu značné změny. Tyto změny proběhly zejména ve zpřísnění schopnosti úvěr získat a dále jako negativní dopad narostl počet lidí, kteří mají problémy své dluhy splácet. Za příčinu dluhů však nemůžeme stavět jen ekonomickou krizi. Bohužel velkým problémem je i lidské povědomí o rodinných financích. Je až s podivem, kolik domácností nemyslí na pomyslná zadní vrátka a půjčuje bez ohledu na své ekonomické možnosti. Pak přijde nenadálá událost a vzniká neřešitelný problém. Hraničním řešením je nově vzniklý insolvenční zákon, který pomáhá dlužníkům dostat se z neřešitelné situace a věřitelům získat alespoň část finančních prostředků.

Cílem mé práce bylo poukázat na problematiku týkající se půjček a dluhů. Tento úkol je velmi rozsáhlý a dalo by se o něm napsat ještě mnohem více vzhledem k tomu, že úvěrová politika, přístup státu a bank a též legislativa se každoročně mění.

Má práce poukázala na základní pojmy týkající se půjček a úvěrů a dále legislativu tyto pojmy upravující. Dále na jednoduchých příkladech poukázala na rozdílnost úrokové míry spojené s různými druhy úvěrů. V době již zmíněné ekonomické krize jsem do práce zařadila i kapitolu týkající se jejích dopadů na půjčky.

Druhá část mé práce se týkala odvrácené stránky půjček a to dluhů. Velmi okrajově byl zmíněn státní dluh. Hlavní pozornost této části byla věnována zejména dvěma nosným tématům.

Prvním z nich byla problematika osobního bankrotu. V práci je popsán celý průběh řízení a jeho podmínky a to i na příkladu. Při získávání informací týkajících se osobního bankrotu jsem byla velmi nemile překvapená, až skoro zděšená, jak je možné, že jsou lidé schopni si půjčit tak vysoké částky peněz na tak vysokém počtu úvěrů, a že jim to vlastně bez problémů prochází. Řadu informací pro mou práci jsem konzultovala na místním okresním soudu v Jindřichově Hradci.

Druhým nosným tématem byly rejstříky dlužníků. V práci jsou zmíněny jejich základní funkce a též informace o tom, jak a komu slouží. Na základě jednoho z těchto rejstříků jsem

zpracovala vzorek údajů. Tento vzorek se týkal fyzických osob, pro které byla shodná podmínka, že jim soud povolil osobní oddlužení. Výsledky této statistiky jsou podrobněji popsány v kapitole „Vyhodnocení dat z ISIR“. Do poslední části své práce jsem zařadila dotazník zaměřený na půjčky a dluhy.

Ve své práci jsem komplexně rozebrala problematiku půjček a dluhů a domnívám se, že moje práce by mohla být vhodnou pomůckou pro všechny, kteří plánují řešit svou finanční situaci různým způsobem zadlužení.

LITERATURA

- [1] HAMERNÍKOVÁ, Bojka, et al.: Veřejné finance, Vysoká Škola Ekonomická, Praha, 1994. ISBN 80-7079-113-6.
- [2] BĚHOUNEK, Pavel. Úvěry a půjčky. Ostrava: Sagit, 2000. 134 s. ISBN 80-7208-155-1.
- [3] Fejt Leoš, Bc. Český úvěrový trh, Vysoká Škola Ekonomická, Fakulta managementu, 2007
- [4] ÚZ č. 569 Občanský zákoník. Ostrava: Sagit, 2007. 288 s. ISBN 978-80-7208-575-0.
- [5] ÚZ č. 769 Obchodní zákoník. Ostrava: Sagit, 2010. 320 s. ISBN 978-80-7208-575-0.
- [6] ÚZ č. 789 Insolvence, Ochrana hospodářské soutěže, Veřejná podpora, Významná tržní síla. Ostrava: Sagit, 2010. 192 s. ISBN 978-80-7208-806-5.
- [7] MAREK, Petr. Studijní průvodce financemi podniku. 2. aktualiz. vyd. Praha: Ekopress, 2009. 634 s. ISBN 978-80-86929-49-1.

Webové odkazy

- [8] Český statistický úřad, <http://www.czso.cz/>
- [9] Přístup do centrálního registru dlužníků, <http://www.registerofdebtors.com/pristup-do-registru-dluzniku.htm>, cit: 1. 12. 2009
- [10] Centrální registr dlužníků, <http://www.centralniregistrdluzniku.cz/>, cit: 1. 12. 2009
- [11] Pohledávky a dlužníci evidovaní v centrálním registru dlužníků, <http://www.dluznik.cz/>, cit: 1. 12. 2009
- [12] Novinky <http://www.novinky.cz/>
- [13] Insolvenční zákon, <http://www.insolvenzni-zakon.cz/>, cit: 5.3. 2010
- [14] ČT 24, <http://www.ct24.cz/ekonomika/69071-statni-dluh-pokoril-jeden-bilion-kazdy-cech-dluzi-111-tisic-korun/>, cit: 7.3.2010
- [15] Kurzy, <http://zpravy.kurzy.cz/212303-objem-poskytnutych-bankovnich-uveru-se-za-lonsky-rok-mezirocne-propadl-o-20-procent/>, cit: 8.3. 2010
- [16] Hypoindex, <http://www.hypoindex.cz/clanky/potize-lidi-se-splacenim-uveru-pretrvavaji.-jak-se-vyhnout-problemum>, cit: 8.3. 2010
- [17] Euroekonom, <http://www.euroekonom.cz/grafy-data.php?type=cesko-rozpocet-rok>, cit: 8.3. 2010
- [18] Idnes / Finance, http://finance.idnes.cz/fi_blind.asp?c=A080313_173756_fi_osobni_jjj, cit: 12.3. 2010
- [19] Osobní bankrot, http://www.zbynekmlcoch.cz/info/ekonomika/jak_vyhlasit_osobni_bankrot_kdy_proc_co_je_to_osobni_bankrot_a_jeho_princip.html, cit: 12. 3. 2010
- [20] Česká Národní Banka, <http://www.cnb.cz/cs/index.html>

PŘÍLOHY

Příloha A

